1 - גען

אָריגינאַל

.1 - גען

גען ! - דער, ען. פּפּ |אוזווגסטוטש| גענע, די, =ס.

(ביאָל) דער טרעגער פֿון ירושהדיקייט אין די

כראָמאָזאָמען פֿון קעמערל, דער פֿאַקטאָר וואָס באַשטימט

די אַנטוויקלונג פֿון די אָדער אַנדערע אייגנשאַפֿטן

פֿון אַ לעבעדיקן אָרגאַניזם.

1929 " די צילן פֿון דער עוגעניק |...| זײַנען קלאָר:

1504 דערקענען גענוי די ירושה=ווערטן (גענען), די

איינגעבאָרענע שטריכן |...|". פֿער 70, נ' 6.

1968 " די עבֿירות, שוין אויסגעמידטע, // זענען - אַלע

1503 מײַנע אויסגעדינטע, אור=משפּחהדיקע גענען".

גלאַטשטיין, פֿער 9, פּסח=נומער, ז' 12.

?נ? ג ע ן II - פרעפ. קיין (אין באַטײַט פֿון ריכטונג).

1544 " דער אִידל קוניג דוד אונ׳ אל זיין מאן.//

גאר מיט גרושן אִירן געגן ירושלים קאם". שמואל=בוך, 10

סטראָפֿע 1340.

1544 " דא ער קאם געגן גילון היים אין זיין שטאט".

דצוו, סטראָפֿע 1529. 6

3 – גע

ג ע נ אָ ג ט – פֿאַר פֿון נאָגן.

4 - גל ג ע נ אָ ג ל ט - אַדי/אַדור. וואָס איז מיט נעגל (טשוועקעס); באַנאָגלט.

1819 " די חכמימס רייד זעניך וויא גינאַגילטע
שטעקינס |...|". איבז סאַטאַנאַוּוער, קהלת, יב - 11. 19

1955 " זייערע שוואַרצע גענאָגלטע שטיוול=טריט".
שפּיגל, 3, 187. 16

גענאָגלט און געמאָסטן - (לאַקל, סאַניק)" פּינקטלעך גענאַכט די אַרבעט"|קטוו|.

גינאַגלט.

1668 " דא האט מען גימאכט גרושי שטארקי, אייזרני
רינג גאר דיך דאריין גינאגלט |...|". 17
יוסיפון, 3, דף ל"ה - 2.

ג ע נ אָ́ ד – ⇐---- גנאָד.

ג ע נ אָ ד ז ע ט/ג ע נ אָ ד ז ש ע ט – <u>פֿאַר פֿון</u>

<u>נאָדזען/נאָדזשען</u>.

7 - [illegible]

ג ע נ אָ ד י ק(יי ט) - ----⟸ <u>גנאָדיק(ייט)</u>.

8 – גנ

ג ע נ אָ ד ל ט – אַדי/אַדוו. 1. וואָס איז מיט נאָדלען, שטעכלקעס, שטעכיק ווי מיט נאָדלען.

1970 " |איך| בין פאר דיר א יעזש געגאדלט מיט עבירות". אליצקי, 4, 12. 93

2. (שנש) געניִיט.

1919 " |...| אויסגעפּוצט אין אירע שענסטע קליידער: אַ ווײַיס געוואַשן גענאָדלט פּריסקעלע |?|, וואָס איז געווען אויפּגעשטעלט און פֿאַרדעקט די אויערן". אש, 5, 54. 94

1948 " דײַנע בגדים – // פֿון מאַמישע פֿינגער גענאָדלט". סוצקעווער, 4, 8. 95

~~רעד: פֿון דעם קורצן קאָנטעקסט איז ניט אין גאַנצן קלאָר צי "גענאָדלט" מיינט דאָ "געניִיט".~~

9 - גנ

גענ - [illegible].

?נ? |גענאָדן| ג י נ ו ד ן - <u>טרוו</u>.גענאָדיק זײַן, טאָן
גענאָד.

" גוט זול אונש <u>גינודן</u> דורך זיין דר בארמונג 1544
גרוש". <u>שמואל=בוך, סטראָפֿע 1766</u>. 161

??נ? ג ע נ אָ ט י פֿ – דער, =ן. |אויסטײַטש-זען ציטאַטע|.

1930 " אונטער גנאַטיפֿ פֿאַרשטייט מען דעם סימן אָדער אייגנשאַפֿט, וואָס דער מענטש האָט באַקומען בירושה". 100

~~[illegible]~~ נ׳ 24.
(פּור׳ 151,)

|| גענאַטיפֿיש – אַדי/אַדוו. וואָס איז שײַכדיק צו גענאָטיפּ.

1929 " בײַ סאָציאַלע קראַנקייטן |...| שפּילן אַ גרויסע ראָלע, אַחוץ אויסערלעכע פענאָטיפּישע פֿאַקטאָרן, |...| אויך אינערלעכע גענאָטיפּישע מאָמענטן, ווי למשל, אָנגעבאָרענע |=אײַנגעבאָרענע| נייגונג, ירושהדיקייט, קאָנסטיטוציע". 101

~~[illegible]~~ נ׳ 7.
(פּור׳ 70,)

(גע) נ אָ ט י ר ט - פֿאַר פֿון נאָטירן. (?נ?)

12 - גל

102 ?נ? ג ע נ אָ י - ----> גנאָי.

ג ע נ אַ י ע ט - פֿאַר פֿון נאַיען.

ג ע נ אָ ך - אַדור. נאָר אין דעם אויסדרוק:

מער

גענוג און גענאָך - איבער גענוג, ווי גענוג|סטוטש 67|.

15 - גנ

ג ע נ אַ מ נ י צ ע – די, =ס. ווע צו געגאַמניק.

16 - גל

געג – [redacted].

ג ע נ א מ נ י ק / ג ע נ אָ מ נ י ק – <u>דער, =עס.</u>

1. פּאַסודניאַק, מנוּוול, אויסוואָרף |<u>סטוטש 597,574; לב</u>|.

2. (<u>פּעיאַ</u>) וועגן אַ געטאָרבענעם קריסט |<u>~~דש׳ פּש 1~~, ז׳ 173</u>| (פּלר 161,).

ג ע נ אַ נ ט – אַדי/אדוו. 1.(עלט) גערופֿן, אָנגערופֿן (מיטן נאָמען).

2. (דטשמ?) אָנגערופֿן, דערמאָנט (פֿריִער).

1865 " פֿאַר די אונטער 2 |...| גענאַנטע סאָרטן |טיי|
118 טרעט דער צאָל ערשט נאָך דריַי מאָנאַט איַין; פֿאַר
די אַנדערע – באַלד". צ"קמ, ב' 25, ז' 378. פֿוז 177,

1895 " נאָך משׁת ימי בראשית, ווי ייִדן זענען
118/א גענאַנט, האָבן אַלע גליַיך געטראָגן |...| דעם אייגענעם
פֿאַסאָן |קליידער|, וואָס אַלע פּוילישע ייִדן טראָגן נאָך
היַינט". ליניעצקי, 9, 106 – 107.

1932 " דער מחבר פֿון דעם גענאַנטן ספֿר איז זיכער
115 געווען אַ מאַן פֿון גרויס חריפֿות". פֿינק, 1.

■ גינאַנט / גינענט

■ ←--- 1.

1544 " ער גינג אויבר איין קרויט דש פולמוס גינאַנט".
113 שמואל=בוך, סטראָפֿע 514.

1661 " דא וואקסט אונ' שפרוצט דער בוים (אפרסמון)
112 דער דא גינענט ווערט באלסם |...|". יוסיפון,2,דף קל"ב.

|?1750| " משה בן עמרם בין איך גינאַנט |...|".
116 משה=רבינו=בשרייבונג, ציט זש' בק., ב' 50, ז' 19.
(פֿוז 38,)

ג ע נ אַ יס – דאָס, |באַ?| "לײַכטער אויסשיט, אויף
דעם קעפּל פֿון אַ קינד" |קשוו|. 119 - 120

18/1

19

ג ע נ אָ ס י ד – דער, בא. דאָס פֿאַרטיליקן אויף אַ סיסטעמאַטישן און באַוווּסטזיניקן אופֿן אַ פֿאָלק, אַן עטנישע גרופּע.

ג ע נ אָ ס ן ! – פאר פון ניסן.

ג ע נ אָ ס ן !! - פֿאַר פֿון גענישן.

גענאָסנשאַפט - די, =ן. (דטשמ?).

1. חבֿרשאַפֿט, קאַמעראַדנשאַפֿט.

2. פֿאַרבאַנד פֿון אַרבעטער פֿאַר צוועקן פֿון בשותּפֿותדיקער פּראָדוקציע אָדער האַנדל; קאָאָפּעראַטיוו.

1902 " יעדער קען ווערן אַ מיטגליד פֿון אַ סאָציאַליסטישע(ר) 140
גענאָסנשאַפֿט. |...| ער קויפֿט אַן אַקציע, |...| דער
פּרייַז פֿון דער אַקציע ווערט אָפּגערעכנט פֿון רווח,
וואָס דער מיטגליד באַקומט". איבז, |ווער?|.
דיא קאָנסום גענאססענשאפטען.

|| גענאָסנשאַפֿטלעך - אַדי/אַדוו. שייַכדיק צו גענאָסנשאַפֿט.

1910 " געווייִנטלעך וואָלט דער פּויער בעסער געקויפֿט בייַ 144
אַ ייִדן, ער קען מיט אים גרינגער אויסקומען ווי מיט
זייַן רעליגיאָנס=גענאָסנשאַפֿטלעכן הויטשינדער דעם
פּאָליאַק". ראָזענפֿעלד, 7, 222.

21 - SH

ג ע נ אָ ס ע - דער, מצ גענאָסן. (דטשמ?) חבֿר פֿון אַ פֿאַראיין, פּאַרטיי אד"גל, געניצט אין די ייִדישע סאָציאַליסטישע און אַנאַרכיסטישע קרייזן סוף XIX אָנהייב XX י"ה.

1930 " אויפֿן וואָקזאַל האָט מיך אָפּגעוואַרט אַ גענאָסע".
148 איינהאָרן, 7, 194.

1947 " איך ענדיק מיין קאָרעספּאָנדענץ מיט אַן אויפֿרוף
149 צו די פּוילישע גענאָסן, |...|". יזב ~~[illegible]~~, ז' 170.

|| גענאָסיכע - די, =ס. (איר) חבֿרטע, ווע צו גענאָסע.

1935 " ער פֿלעגט גיין ביי דער זייט // פֿון גענאָסיכע
147 יענטע". ליעסין, 1, 257.

21/1

רעד: מעגלעך, אַז ס'איז אַ טעות און ס'דאַרף זײַן "גענאַסינע"; זען דאָס ליד אין גאַנצן!

גענאַסינ(ע) - די, =ס. װעיצו גענאַסע.

1931 " און דאָס ליטעראַרישע מײדל האָט זיך באַװיזן אין לאַנד. דאָס איז בפּירוש נישט די אַמאַליקע **גענאַסינע** און אױך ניט די אַנאַרכיסטקע פֿון די קאָלאָניעס פֿאַר 'פֿרײַער ליבע'". ל. שאַפּירא, 2, 152-3. 123

גינוס(ע). מה"ד: Genoz(e)

1687 " ער גינג אלי שטרוסן // אונ' פרוגט אלי זייני **גינוסן** // נימאנט וואושט אים נישט צו בישיידן". 133

ס' המשלים, דף מז - II.

22 - גע

ג ע נ אָ צ י ד - דער, בא. פּפּ (אַמ) גענאָסײַד.

פֿאָלקערמאָרד, דאָס אומברענגען מאַסנווייז מענטשן פֿון

אַ געוויסן פֿאָלק.

[redacted] - גען

1972 " אַ קליינע הפֿסקה אין גענאָסײַד פֿון דער

ייִדישער קולטור אין ראַטן=פֿאַרבאַנד אין געווען אין 137

דער צײַט פֿון דער צווייטער וועלט=מלחמה".

ר. גאָלדבערג, זש. גק. נ' 77, ז' 84.

(פּוס 38)

ג ע נ אַ ק ל – דאַס, |=עק?|. (שנײַדערײַ)

163 "װוּעסטל" |קטון|.

24 - גנב

?נ? ■ |גענאַקן| ג ע נ אַ ק י ן – גענײק, נאַקן.

1744 " דער שרעקן קומט דען מענשן גלייך פאר אז

וואן מאן זאלט אים צו ברעכין מיט איין שטעקין זיין 164

גענאַקין". בחינות עולם, 1, דף טז – 3.

25 - גנב

גענאַר - דאָס, בא. נאַרעריַי, אָפּנאַרעריַי.

1964 "דאָס גאַנצע פֿאַרגליַיכעניש |...| איז געווען

165 ביַי אים ניט מער ווי אַ גענאַר". י. קאַפּלאַן, 178,1.

1967 " אַזאַ מין זעלבסטגענאַר". ב. העלער, 66,1. 167

ד האָבן ס'גענאַר (אין/אויס עמעצן) - 1. אָפּנאַרן.

1814 " דער וואָס קריפֿדיט |=קריוודעט| אייך אָרומאַן

183 האָטר עס גינאַר אויס זייך בשעפֿר |...|".

איבז, סאַטאַנאַוועער, משלי, יד - 31.

1866 " די לערער האָבן דאָס גענאַר געהאַט אויס די

178 פּראָסטאַקעס |...|". ~~צ' קמ~~, ג' 17, ז' 267.

(פֿלן 177

196... " דאָס איז נישט קא ייִד מיט אַ ייִדיש האַרץ, נאָר

אַ גזלן, אַ באַנדיט. מיר זענען געווען יאָלדן, רבי, 176

און ער האָט געהאַט אין אונדז ס'גענאַר".

באַשעוויס, 5, 210.

2. אַנטוישן זיך, ווערן אַנטוישט, פֿילן זיך אָפּגענאַרט.

1923 " רעד אַ ביסל ווייניקער און קוק אין טעלער אַרײַן.

דער מאָגן האָט ס'גענאַר, אַז מע קוקט נישט אין טעלער 180

אַרײַן". נײַמאַן, 1, 117.

1964 " די אַלטע צרה מיטן וואָרט 'דיסאַפּאָינטעד',

וואָס באַלד פּסקנט מען אָפּ, אַז ס'איז אין ייִדיש ניטאָ

קיין וואָרט דערפֿאַר. ווידער אַ טעות: ייִדן – איידער

זיי האָבן געניצט ענגליש – פֿלעגן זאָגן 'אוי,

האָב איך געהאַט דאָס גענאַר אין אים!'"*

י. וואַלאַר, [illegible] 27/IX.

27-

מאכן ס'געגאר (פון/אויס)עמעצן - אָפּנאַרן, מאַכן יענעם צום נאַר, אויסשטעלן אויף חוזק, אָפּלאַכן פון אים.

1886 " אַלע זאַלן פון איַיך מאַכן אַזוי דאָס געגאַר, אַזוי ווי איר האָט איצט פון מיר געמאַכט". בעקערמאַן, 17,6. 179

1936 " די באָבע |...| האָט קודם=כל נישט געוואָלט גלייבן די גאַנצע מעשה, געמיינט, אַז דאָס מאַכט מען פון איר ס'געגאַר |...|". האראַנטשיק, 3, 202. 188

1968 " שטייט אַן אַלטע הור און שפּעט // און מאַכט ס'געגאַר". לעיעלעס, 6, 89. 169

שור: אין אַרעמאַן האָט יעדער ס'געגאַר. פון אַן אייגענעם (וואָר: ביַי א היימישן)האָט מען דאָס געגאַר.

?ב? ג ע נ אַ ר ט – פֿאַר פֿון נאַרן און גענאַרן.

|| גענאַרטערהייט – אדוו. אין מצב (אָדער אין דער צײַט) פֿון זײַן גענאַרט/אָפּגענאַרט.

1957 "אַוודאי דאַרף מען אַ ברכה |...|, אָבער מיר דאַרפֿן
וויסן ניט גענאַרטערהייט, אַז מיט אַ ברכה אַליין וועלן 195
מיר די וועלט ניט דורכגיין". אנ, ליקוטי=דיבורים,
דף |?|, נ"ז.

גענאַרטקייט – די/דאָס, בא. 1. אייגנקייט אָדער מצב פֿון זײַן גענאַרט. % ס'האָט אים ניט אָפּגעלאָזט דאָס געפֿיל פֿון גענאַרטקייט, אַז מע זאָגט אים ניט דעם גאַנצן אמת.

2. אַנטוישונג |סטוטש 537|.

29 - גנב

ג ע נ אַ ר ן - טרוו, פֿאַר געגנאַרט. ניט זאָגן דעם אמת, אַרײַנפֿירן בכיוון אין אַ טעות, פֿאַרפֿירן, באַגײן זיך ניט ערלעך מיט עמעצן; נאַרן; אָפּנאַרן.

1886 " און אײַך לעזער וואָלט מען ניט גענאַרט מיט געשיכטעס, וואָס מע דרוקט איבער". בעקערמאַן 4,6. 205

1930-1926 " זי וועט דעם פֿאָטער קײן מאָל נישט זאָגן, אַז זי ליבט זאַנוולען דעם פֿערד=גנב, אַז איר גאַנצער טראַכטן איז נישט מער ווי אַ זיסער צײַטפֿאַרטרײַב, אַז זי גענאַרט זיך זעלבסט". אָפּאַטאָשו, 5, 89. 213

1974 " די צרה איז די, וואָס יענע אײדלשטײנער זענען זײער ענלעך צו פֿונקען אָדער צו קלײנע בליצן, און דעריבער דאַרף מען זײַן זײער אַכט פֿאַכמאַן זיך ניט צו גענאַרן". סוצקעווער, 7, 132. קאנק

גענאַרן זיך - נאַרן זיך אַלײן, אַנטוישן זיך |אהוו|.

גענאַרונג - די, =ען. 1. אַקט אָדער רעזולטאַט פֿון אָפּנאַרן.

2. אַנטוישונג |אהוו|.

|| גענאַרעניש - דאָס, בא. |סטוטש 346|.

דזוו גענאַרערײַ.

גענאַרער - דער, =ס, ווע גענאַרערין/גענאַרערקע.

דער/די וואָס גענאַרט.

1966 " דער גענאַרער האָט גענאַרט ניט אײן קהילה".

מ.מ. שאַפּיר, 2, 52. 236

גענאַרערײַ - דאָס, =ען. אַקט אָדער רעזולטאַט פֿון

גענאַרן.

1832 " די רייד פֿון מיין מויל זענען גרעכט און

גינארערייא". מחזור, 2, דף קמא/א. 245

1870 " די קינדער זעען דערינען אַרויס נאָר פֿאַלשקייט

און קעגנזײַטיקע גענאַרערײַ". נ. הערשענהאָרן. 240

פנקס 177 [illegible] נ' 40, ז' 293/III.

31 1947 " איך קאָפּ לויפֿן אַרײַן נײַע רעפֿלעקסן, צוזאָגענישן,

גענאַרערײַען". סעגאַלאָוויטש, 11, 213. 243

גענאַרעריש - אַדי/אַדוו. ניט אמתדיק, פֿאַלש, פֿאַרפֿירעריש.

% קיינער גלייבט ניט זײַנע גענאַרערישע רייד, קיין

וואָר וואָרט הערט מען ניט פֿון אים. 246

(פֿול): שמור לי ואשמור לך. איך לאָז מיך גענאַרן און דו

לאָז דיך גענאַרן |סטוטש 363| - בנב.

האָפֿן און האַרן איז זיך אַליין גענאַרן - ~~[illegible]~~

ווען אַ מענטש פֿאַרלאָזט זיך אויף פּוסטע חלומות,

אילוזיעס, נאַרט ער זיך אַליין.

ם

גינארן.

1716 " אונ׳ שייד דיך אב פון אלירלייא גניבות אונ׳

203 קיינם צו גינארן אדר גזלן |...|". חובות הלבבות,1,

דף קמט - 1.

|| **גנאריריי.**

1752 " דאש |דאס בעטן מחילה קאָלעקטיוו| איז אייטל

239 נאריטיי אונ׳ גנאריריי נוא וואש איז ער דאר מיט

בהילפג |...|". ספר דרך חיים, סא - 1.

33 - עת

גענארניק - דער, =עס, ווע גענארניצע.

דער וואָס גענאַרט, נאַרט אָפּ; אָפּנאַרער, רמאי.

% גלייב ניט אָט דעם גענאַרניק, ס'איז ליגן וואָס ער

זאָגט. לערן גוט "!נגעלע, זײַ ניט קיין גענאַרניק!

ער איז אַ גוטער בעל=מלאכה, ניט קיין גענאַרניק.

1929 " דאָך איז מחר=טוב פֿון תמיד אָן געווען ניט

קיין גענאַרניק אַ משכיל און האָט געקענט אויף 234

לשון=קודש שיין באַמאָלן אַ זאַך". בערגעלסאָן, 12, 64.

1968 " איך בין ניט קיין שלעכטער מיטהעלפֿער, ניט

קיין גענאַרניק". אי. קיפּניס, ~~זש' סאוו' הײמלאנד,~~ 233

פֿער 131,

נ' 6, ז' 23.

34 - לד

ג ע נ אָ ש ט - פֿאַר פֿון נאַשן.

35 - גענ

גענג - מצ פֿון גאַנג.

|| גענגעלע - דאס, =ך. 1. צווייטע פֿקפֿ פֿון גאַנג.

2. טריק, קונץ, שפּיצל.

געג – [redacted].

ג ע נ ג II – דער, =ס. (אַמ) חבֿרותא, באַנדע, כנופֿיא.

1930–1926 " דער גאַנצער 'געגנג', וואָס האַלט זיך אויף

ביַי זיַין בעל=הביתטע אין 'סטיישאַנערי=סטאָר' |...|". 258

אַפּאַטאַשו, 6, 7.

37 - גל

ג ע נ ג ל - דאס, =ער. ערשטע פקפ פון גאנג. [illegible]

ג ע נ ג ל ע ך - אַדי/אַדוו. (שנש? רוס???) געוויינטלעך, טאָג=טעגלעך.

1956 " |...| זיך פֿאַרוווּנדערן, פֿאַר וואָס ער זעט ניט דאָ קיין איינפֿאַרשטאַנד צו זײַנע גענגלעכע געברויכן". מאַרקיש, 11, 529. 273

רעד: ניט זיכער אין אַ ויסטײַיטש, נייטיק אַ ברייטערער קאָנטעקסט.

?נ? ג ע נ ג ל ע ן – אוטוו. (שנש?) שפּאַנען מיט קליינע
טריט, אונטערטענצלען.

1963 "האַט ער שוין געמיטלעך און אַפילו פֿריילעך
274 געגענגלט מיט די צוויי עמערס וואַסער |...|
און צוגעזונגען אַ שטיפּעריש טעאַטער=קופּלעטל".
פֿון 47
מ. גראַסמאַן, זש' ~~היימיש~~, תשרי, ז' 30/I.

רעד: ניט זיכער אין אויסטייטש.

ג ע נ ג ס ט ע ר — דער, =ס. (אַמ) באַנדיט, גזלן,
אונטערוועלט=מענטש, ~~אויספּרעסער~~.

1916 " אַ גענגסטער איז ערגער פֿון אַ גזלן, וואָרעם
קאנק אַ גזלן איז אַ גזלן, און אַ גענגסטער איז אַ געדונגענער
גזלן". שלום=עליכם, 8ב, 223.

1930–1926 " דו מיינסט, ביסט בײַ דיר איך שאַפֿ,
278 ווי דו שטעלסט אַן 'גענגסטערס' מען זאָל צעברעכן
יעדן שטרײַק?" אַפּאַטאַשו, 7, 207.

1962 " דעריבער האָבן איצט די באַאַמטע אַ נײַעם
275 צוגאַנג בײַם ארויספּישן די באַהאַלטענע גענגסטערס".
ד. קראנץ, ~~צײַטמ.~~ פּרז 69, XI/11.

|| גענגסטעריזם — דער, בא. מעשים אָדער מעטאָדן
פֿון גענגסטערס.

גענגסטעריש — אַדי/אַדוו. (ווי) פֿון אַ גענגסטער,
באַנדיטיש, מערדעריש.

1970 " די זעלבע דײַטשע גענגסטערישע סיסטעמאַטישקייט
281 וואָס האָט לויט אַ פּאַרויס אויסגעאַרבעטן פּלאַן באַשטימט
אַלע שטאַפּלען און אופֿנים פֿון מאַסנמאָרד".
יזב סאָנץ, ז' 15, 721.

ג ע֜ נ ג ע ל ע – 1 דאס, =ער. צווייטע פקפ פון גאנג. ~~[illegible]~~

2. טריק, קול, שפּ 23 [אווו].

42 - גל

ג ע נ ג ע ן I - אוטור. 1. אַרויסגעבן די קלאַנגען

געען=געען=געען (וועגן געענדן).

(בילדער פֿון אַ פּראָווינצ-רייזע)

× 1890 " פֿון די סוכּות קרייען אַרויס הענער,

קוואַקען היגער און גענדז געגעען". פּרץ 171,6. 293

2. (פֿיג) "רעדן אונטער דער נאָז, פּאַנפּען" |קטור|.

ג ע נ ג ע ן !! – (דיאַל? פּטמ?) שטאַרבן, אויסגיין ("גיין אַ גאַנג").

... " ער איז מסוכן קראַנק. ער ליגט צו בעט, הײַנט= מאָרגן וועט ער גענגען". בערגעלסאָן...

רעד: ניט זיכער איך אויסטייטש. ביי דער ציטאטע איז אנגעגעבן בלויז ׳בערג׳, ס׳מיינט בערגעלסאן, אָן קיין שום אנדערע ביבליאגראפישע דאטן.

חוץ דעם: דאס זוכווארט אויפן קארטל איז ׳גענגען׳, אבער אין טעקסט פון דער ציטאטע שטייט ׳געגנען׳.

אפשר וויסט עמעצער פון וואנען די ציטאטע און קאן נאכזען וואס איז ריכטיק און וואס מיינט עס.

44 – גא

ג ע נ ד ז ל – דאס, =ער. ערשטע פּקפּ פון גאנדז.

ג ע נ ד ז

ג ע נ ד ז י ק – <u>אַדי/אַדוו</u>. (<u>שנש?</u>) ווי בײַ אַ גאַנדז
(וועגן הויט, וואָס בערגלט זיך פֿון קעלט אָדער פֿון שרעק).

1972 " דער לײַכטער ווינט, וואָס האָט זיך געשפּילט
מיט די שיטערע האָר אויפֿן שאַרבן, האָט <u>געגנדזיק</u> 321
געמאַכט די הויט איבערן גאַנצן לײַב". <u>ראָזענפֿאַרב, 3, 380</u>.

46

47 - גאל

גענ - [redacted].

ג ע נ ד ז ל(י) אַ ר נ י ע - די. =ס. אַרט ווו.

מע פֿאַרקויפֿט גענדז, (ס'רוב שוין געשאָכטענע).

... " באַלאָדן מיט קוישן און קיישלעך אויף שבת,

אַ סימן - זיי זענען געווען אין גענדזלאַרניע". 330

קאַצינע. 3, 22.

1968 " פֿון דער גענדזליאַרניע אין הויף האָבן ביז

חצות זיך געטראָגן געשרייען פֿון מענטשן, הינער קאנק

און הענער". גראַדע. 7, 209.

48 – גל

ג ע נ ד ז ל ע ן – ~~[illegible]~~ (א/מפ מיט אַקוזאַטיוו.

1. פֿילן אַ רייץ, אַ שמאַרץ, קיצלעניש. % ס'געגדזלט אים.

ס'גענדזלט מיך אין האַלדז.

1902 " איבעוויניק אין בויך גענדזלט מיך, אין

348 האַלדז שטיקט מיך, איך פֿיל, אַז עס עקט זיך מיר

דאָס חיות". שלום=עליכם, 27, 88.

1943 " אומזיסט געפּטרטע רציחה גענדזלט, קרייזלט

340 ער פֿויסטן פֿאַמעלעך |...|". באַריישאַ, 3, 361.

1966 " ס'גענדזלט מיך אין פּופּיק". באַשעוויס, צי־פּאָר, [illegible] 155,

339 IX/2.

2. (פֿיג) "קריגן חשק צו עפּעס, דערפֿילן אַ צײַעניש צו

......"

1926 " ווי נאָר איך בין צוגעקומען צו אים, זיך
אײַנגעקוקט אין זײַנע אויגן, האָב איך דערפֿילט, 341
ווי די הויט נעמט זיך בײַ מיר גענדזלען".
אָפּאַטאָשו, 3, 96.

1947 " ס'האָט זיך גענומען גענדזלען די הויט אויף
אירן אַן אָפּענעם אָרעם". באַריישאַ, 4, 204. 345

2. (פֿיג) שפּירן אַ רייץ, אַ גלוסטעניש, אויך ווען
סעקסועלן באַגער. % עס גענדזלט זיך מיר
שטאַרק צו באָדן זיך אין ים, אָבער כ'קען ניט
שווימען.

1935 " באַשר=בכן איצטער פֿאַרט דײַנער אין דער
קאַרעטע - גענדזלט זיך דיר צו חכמענען". 343
דאַווידזאָן, 1, 133.

... " יוגנט, וואָס עס גענדזלט זיך |...|".
קאַציזנע, 4, 282. 351

50 1964 " אונדזער אַדון כאַפּט זיך שוין שטודירן אַן
אַנדער פֿאַך. אים גענדזלט זיך גאָר אַרבעטן מיטן
בעזעמל אַלס באַד=גױ". י. קאַפּלאַן, 1, 241.

346

3. "װערן רײַך, פּוצן זיך". |י. זיפּער, צװישן טײַכן |..., |, מאָנטרעאָל, 1961, ז' 413|.

"עס גענדזלט זיך" - "ס'לעבט זיך גוט, פּעטס רינט
פֿון מויל"|קטור|.

51 - גאַל

פּפּ גענדזלער,

גענדזלער - דער, =ס. פּאַרקויפער פון גענדז (ס׳רוב שוין געשאָכטענע).

1967 " דער גענדזלער וועט דערזען אַז אַנגעלויפן, וועט ער זיך דערשרעקן". גראַדע, צ׳ שמג, 5/V.
358

פּור 69

1974 " אַזוי ווי קיין אָפּיציעל שעכטהויז איז אין

357 נײַ=פּראַגע נישט געווען, האָט ר' שמעון געמוזט שעכטן

אומלעגאַל, בײַ די קצבֿים אין זייערע קעלערס, בײַ

די גענדזלערס אין די קאַמערס". יזב ~~פּראַגע~~ 17, ז' 155.

|| גענדזלערין - די, =ס. ווע צו גענדזלער.

1912 " מאַטלשי, דו האָסט דאָך מיר געזאָלט געבן די

904 שיך אָפּצוטראָגן דער גענדזלערין. וועלכע זענען זיי

דאָס?" פּ. פּרילוצקי, 1, 8.

גענדזלערקע - ווע ~~פֿון~~ 13 גענדזלער.

1938 " |...| האָט זיך אַ טעפּערקע און אַ גענדזלערקע

361 צעפּאַטשט |...|". שניאור, 3, 175.

1960 " פֿון זעלביקן מין ווי די קאַוונער הינערניצעס

359 זײַנען די באַקאַנטע גענדזלערקעס". מ.וו. בערנשטיין,

~~[illegible]~~ פֿאָר 90, XX-1, ז', 25.

ג ע נ ד ז ן - 1. אַדי. (ווי)פֿון אַ גאַנדז/גענדז.

אַ גענדזן פֿיסל. די גענדזענע שמאַלץ.

דער גענדזענער וווּרשט. אַ מאָל פֿלעגט מען שרײַבן

מיט גענדזענע פֿעדערס. פֿון שרעק האָט ער געקריגן

אַ גענדזענע הויט.

1898 " זיי האָבן עפּעס אָנגעהויבן צו שפּירן, אַז זיי

זענען ניצלעכע מענטשן אויף דער וועלט, נישט בלויז 375

אַרײַנצורוקן אַ באָרשט, אַ קרופּניק אָדער אַ גענדזענע

פֿאָלקע". ניימאַנאָוויץ, 1, 45.

1930 " דערמאָנענדיק זיך, ווי חעמיע נאָגט אַ גענדזן

ביינדל, |...| זאָגט זי צו איר גנענדלען: ווייסט וואָס, 382

עפּעס קענען יעצט נישט עסן". מיצמאַכער, 1, 394.

1971 " דעם טעם, וואָס מיר האָבן געפֿילט אין דער

מאַמעס שבתדיקן קוגל, |...| אַ לאָקשענער |...| 373

אַ זיסער קוגל, פֿון גענדזענער לעבער מיט גרייפּלעך".

קיפּניס, 4, 85.

0 גענדזן=... באַשטימטייל פֿון סובסטאַנטיוון=

צונויפֿהעפֿטן. (ווי) פֿון אַ גאַנדז/גענדז.

גענדזנהויט - די, בא, אויך:גענדזענע הויט, גענדזן=הײַטל.

די הויט פֿון אַ מענטשן, ווען זי ווערט שאַרסטקע,

בערגלדיק, ווי בײַ אַ גאַנדז, צוליב דעם צונויפֿציִען,

אײַנשרימפּן זיך פֿון די בײַהאַריקע מוסקלען, פֿון קעלט

אָדער שרעק.

1922 " שרעק איך זיך בײַ נאַכט,// כ'קריג אַ גענדזן=הײַטל".

אוליצקאַווער, 1, 99. 907

1924 " די הויט ווערט טרוקן, ווי צוזאַמענגעצויגן

(״גענדזנהויט״), און די בלוטגעפעסן קענען אָפּגעבן 384

פּער 151,
וואָס ווייניקער וואַרעמקייט". זש׳ ~~פּגעת~~, נ׳ 7.

גענדזן=הענדלער – דער, =ס, ווע גענדזן=הענדלערקע.

דער/די וואָס האַנדלט מיט גענדז.

1887 " האָט ער גענומען מיך |...| און מאַטקען דעם

גענדזן=הענדלערס און האָט אונדז אַוועקגעשטעלט אין 385

אַ פּוסטן שפּייַכלער |...|". י. בריאַנסקי, 1.

גענדזנוווּרשט – דער, =ן. ווורשט געפּילט מיט שמאַלץ

פֿון גענדז.

גענדזנווייַן – דער, בא. (פּטמ. שפּאַסיק) וואַסער

|סטוטש 223|.

גענדזנטראַט – דער, ~ טריט, אויך: גענדזענע טריט.
וואַקלענדיקער, זיך וויגנדיקער גאַנג, ווי פֿון אַ גאַנדז.

1930 " |...| מיט גענדזענע טריט דורכשלײַכן זיך
דורך אַ געדראַנג פֿון מענטשן". אש, 11, 14. 364

1940 " זײַנע זאַצן זײַנען אונטערגעשטראָכן
מיט מאַרשירנדיקער 'גענדזנטראַט'=טעמפּאָ". 908
חיימאָוויטש, פּער 187, 230.

גענדזנמאַרש – דער, בא. 1. דאָס גיין אין אַ שורה
איינער הינטערן אַנדערן.
2. מיליטערישער אופֿן פֿון מאַרשירן מיט שטײַף
אויסגעצויגענע פֿיס, אַנקלאַפּנדיק זייער שטאַרק אין באָדן.

גענדזנפּען – די, =עס. דזוו גענדזן=פֿעדער.

1948 " אַ מזוזה מיט גענדזנפּען געשריבן און וואָרט
נאָך וואָרט געהיט און אות נאָך אות". סעגאַלאָוויטש, 53, 12. 403

גענדזנפלייש – דאס, בא. פלייש פון א גאנדז.

1836 " איך זיינען פון אומגוציגע עסנס |פאר א
מעוברתער פרוי| גענדזנפלייש און קאצקע (ענטעל), א/399
הארטע פעטע ים פיש". בערלאנט, 1, 6.

גענדזן=פעדער – די, =ס. פארצייטיקע פען צו שרייבן,
געמאכט פון א פעדער פון א גאנדז.

1910 " און זינט דער ערשטער 'שרייבער' איבעם ערשטן
'פריקאז' |~~[illegible]~~| האט שארף פארשפיצט זיין 400
גענדזן=פעדער |...|". פרוג, 2, 275.

גענדזנפעטס – דאס, בא. דאס פעטס אין דעם פלייש פון
א גאנדז.

<u>גענדזנשמאלץ</u> – <u>די, בא.</u> דאס צעלאזטע,אויסגעפרעגלטע
פעטס פון א גאנדז/גענדז.

1910 " |...| מיט <u>גענדזנשמאלץ</u>, ראקעס געהאקטע:
פאר נויט". <u>פרוג, 2, 305</u>. 911

1930 " מע מישט אויס העלפט אויף העלפט קאשע מיט
צעריבענע קארטאפל, מע גיט צו |...| <u>גענדזנשמאלץ</u> 413
|...| און מע לאזט עס צוברוינען אין א הייסן אויוון".
<u>שאפראן, 1, 23</u>.

1946 " אין יידישע שטובן האט מען געפרעגלט <u>גענדזנשמאלץ</u>
אויף פסח". <u>י.י. טרונק, 4, 121</u>. קאנק

<u>גענדזנשפאן</u> – <u>דער, =ען</u>. <u>דזוו</u> <u>גענדזנטראט</u>.

<u>ווייך ווי א גענדזן לעבל</u> – (<u>ווולג</u>) זייער ווייך.

<u>רעדן ווי אין א געגנדזעגעם תחת אריין</u> - (<u>וווּלג</u>)

"געזאגט ווען מע רעדט צו איינעם וואָס מאַכט זיך
ניט הערנדיק, ניט וויסנדיק פֿון וואָס מע רעדט צו
אים, נעמט זיך גאָר ניט איבער פֿון די רייד|<u>קשוו</u>|.

<u>הבוחן ובודק געגנדזענע סטרונעס</u> - שפּאַסיקער פּאַרדריי
פֿון".. גנזי נסתרות" |פֿון פּיוטי "וכל מאמינים שהוא..."|.

ם

<u>געגנזן</u>.

1718 " איך דיא נעגיל פון דיא <u>געגנזני</u> פיס איך
דיא שנעביל ערשט אפף שניידין אונ' טאר זיא ניט 372
בריאן איער |=איידער| מן זיא האט גיזאלצין".
<u>ברית מלח</u>.

0 **<u>גענזן שמאלץ</u>**

1717 " אך איז גוט |צו א ברוסטגעשוויר| ברען איין

טוך צו צונטר אונ' ריר |רײַב?| עש אן מיט <u>גענזן</u> 410

<u>שמאלץ</u> אונ' אויף דיא ברושט גיליגט". <u>ס' החיים</u>,

<u>דף נח - 2</u>.

ג ע נ ז ן=ב ל י מ ל - דאס, =ער. (באט) בלום.

1. (רוסנ Bellis Minor), דזוו מארגאריטקע.

2. דזוו גענדזנקרויט (רוסנ Chrysantemum leucantemum).

62 - גזל

ג ע נ ד ז נ ס - דאָס, בא. פּלייש פֿון אַ גאַנדז.

1867 " געגדזנס, פּוטער=קוכן און בוימל=קוכן |...|

914 זענען אויך ניט זייער געזונט צום עסן".

דאַנציג, 3, דף לז/א.

1944 " |...| האָבן דאָרט אַלע סמאָלינער יידן געשיפֿורט

קאנק און געגעסן געגדזנס מיט קרויט". י. י. טרונק, 3, 60.

1955 " די |דאָס?| צווייטע געריכט פּריַטיק=צו=נאַכט

391 איז געווען |...| אַ פֿיצל הון, און ווינטער ציַיט

- אַ שטיקל געגדזנס מיט לאָקשן |...|". ש. הורוויץ,

~~ישנים גאשם~~, XV - 3, ז' 91.

פּזר 90

גען - [redacted].

ג ע֒ נ ד ז נ פ̄ ו ס - דער, בא. (באט) מיך גראז
(ווסנ *Chenopodium*).

64 – 54 50

ג ע נ ד ז ן = פֿ יי ג ל – <u>די, מצ.</u> (<u>זאאל</u>)

ריי פֿון פֿייגל |<u>סטוטש 246</u>|.

65 ג ע נ ד ז ן = פֿ י ס ל ע ך - די, מצ. גראַפֿישער צייכן

אין דער פֿאָרעם פֿון צוויי קאָמעס, געניצט אין שרײַבן
און דרוקן פֿאַר און נאָך אַ ציטאַטע אָדער אַנדערע
אויסגעטיילטע ווערטער (למשל מיטן טעם פֿון איראָניע אד"גל);
ציטירקעס; ציטיר=צייכנס.

1936 " לסוף אָפּגעדרוקט דאָס בוך 'משה נאַדיר' מיט
394 מײַנע עסייען |...| אין קאַסאַקע גענדזן=פֿיסלעך".
נאַדיר, 10, 78.

1951 " ס'איז געווען אין דעם ייִד פֿון מאָהילעווער
396 רייסן א מין סינטעזע צווישן 'האַרץ' און 'קאָפּ',
איך ברענג די ווערטער אין גענדזן-פֿיסלעך,
מחמת דער דאָזיקער פֿונאַנדערטייל איז אין תוך אַ
[illegible] 106
קינסטלעכער". א. ציטלין, [illegible] 590.

1959 " דער 'פּראָלעטאַרישער שטאַנדפּונקט' האָט נאָך דאַן
398 געהאַט פֿאַר אים איראָנישע גענדזן=פֿיסלעך".
ניגער, 9, 57.

66 –

גענ – [redacted].

ג ע נ ד ז ן = צ י ב ל/= צ י ב ע ל ע – די, באַסטוטש 250

(באַט) בנב.

רעד: סטוטש גיט צו: (אַמ) דייזי. [daisy] אין אונדזערע

ענגלישע ווערטערביכער (וועבסטער, אַמעריקען קאַלעדזש א"א)

ניט געפֿונען אַזאַ וואָרט...

ג ע נ ד ז נ ש – דאָס, בא. (שנש) דער שטייגער אָדער
די שפּראַך פֿון גענדז.

|1912?| "אַ גאַנער טוט זיך אַ ווײַז אויפֿן שולהויף,
שטרעקט אויס דאָס העלדזל, גאַגאָטשעט אָפּ אַ 'מה=טובֿו' 407
בלשון ובנוסח גענדזנש |...|". מענדעלע, 24, 8.

68 - 5ע

ג ע נ ד ז ע ל ע - דאס, =ך. צווייטע פּקפּ פֿון גאנדז ~~[illegible]~~.

גענ - [redacted].

ג ע נ ד ז ע ר I – דער, =ס. דער גאָנער, דער "ער"
פֿון גענדז. % דער גענדזער גייט פֿאַרויס און נאָך
אים איז אַ שורה אַלע ווײַבער זײַנע, די גענדז.

ג ע נ ד ז ע ר II - דער, =ס, ווע געַנדזערקע.

דער/די וואָס פֿאַרקויפֿט גענדז.

194... " א גענדזערקע מיט אַ גרויסן קויש אָפּגעפּליקטע

יונגע גענדז". שניאור, קיסר און רבי, |ב?|, ז' 11. 423

1969 " איינקויפֿן אַ טשאַטע גענדז, דערנאָך זיי

פֿאַרקויפֿן צו די גענדזערקעס". ל. גאָטעסמאַן, 424

פֿרײַ 1

זשׁ אויפֿן שוועל, יאַנואַר.

ג ע נ ד ז ש ע ן ז י ך – <u>אוטור</u>. "האַלטן זיך גרויס,

בלאָזן פֿון זיך" |<u>קטור</u>|. 426 – 427

72 ~~75~~. - גענ

ג ע נ ה ר ג ט |גענערעגט| - פֿאַר פֿון נהרגן. ~~(מטרש 183)~~

|| **גענהרגט ווערן** - __אוטוו__. ווערן געהרגעט, אָדער שטאַרק צעהרגעט, צעשלאָגן. % ער איז געפֿאַלן פֿון די טרעפּ און שיִער ניט __גענהרגט געוואָרן__.

/7 **גענהרגט זאָלסטו ווערן**! - געהרגעט זאָלסטו ווערן! (__קללה__).

עמ' 73 ריק

74 - גל

59

ג ע נ ר א פּ ט |גענויעפּט| – <u>פֿאַר פּון</u> <u>נואָפּן</u>.

75

ג ע נ ו ג ! – אַדוו. 1. צופֿרידן שטעלנדיק, באַפֿרידיקנדיק, אַזוי פֿיל וויפֿל מע דאַרף/מע קען (אין סכום, מאָס, קוואַליטעט אד"גל). % ער אַרבעט ניט שווער, אָבער ער פֿאַרדינט גענוג געלט אויף אויסצוהאַלטן די משפּחה. דער תלמיד האָט ניט געלערנט גענוג, איז ער דורכגעפֿאַלן בײַם עקזאַמען.

1836 " ווען זי |די פֿרוי| האָט גענוג מילך |אין די בריסטן| זאָל זי זיי פֿאַרדעקן מיט ביבולע=פּאַפּיר ניט צו פֿאַרקילן". בערלאַנט, 1, 29. 562

| באַמ: דער אויסלייג מאָדערניזירט דורכן אויסשרײַבער.

1873 " וואָס זיי מאַכן קאַליע גלאַט אַזוי, וואָלט גענוג געווען דער קליאַטשע ביז קינדס=קינדס=קינדער!". מענדעלע, 1, קאַנק 37640. קאַנק

1904 " די עלטערע קינדער זײַנען שוין אויסגעשטאַטקעוועט, |...| זיי ווייסן, אַז וויפֿל מען גיט, דאַרף זײַן גענוג". רייזען, 3, 38. 492

1932 " סנאַריאַדן |=קוילן פֿאַר האַרמאַטן| איז דאָ גענוג,

599 בוכען מיר אַ גאַנצן טאָג און אויפֿהער". ברעגמאַן,2,229.

1953 " איך בין גענוג בעל=גאווה צו גלייבן, אַז

637 אייניקע פֿון מײַנע שריפֿטן וועלן מיך איבערלעבן".

גרינבערג, 2, 241.

2. (צוגעגעבן צו אַן אַדי/אַדוו) אין דער געהעריקער/
נייטיקער מדרגה פֿון דער קוואַליטעט (וואָס איז אָנגעוויזן,
אין אַדי/אַדוו). % דער זאַל איז גענוג גרויס
און וועט אַרײַננעמען עטלעכע הונדערט מענטשן.
די וואַנט איז נאָך גענוג שטאַרק, זי וועט ניט אײַנפֿאַלן.
זי האָט געקויפֿט אויף פּסח עטלעכע גענוג פֿעטע
גענדז.

1878 " איך בין גענוג עקאָנאָמיש |טעקסט: אוקאָנאָמיש|,

653 אַזאַ בעל=ביתטע ווי איך איז נישטאָ קיין סך".

ימבר"ע, 1, 35.

1908 " |...| צו שנײַדן אײַך, איר לומפּן,// בין איך

גוט גענוג". ראָזענפֿעלד, 2, 315. 528

1930/31 " |...| האָט ער זיך ערשט צײַט געהאַט צו

באַדענקען, ווי איך אים שטעקט גענוג גראָבע, 605

נישט אויסגעשליפֿענע רויקייט". ווייסנבערג, 9, 148.

1959 " |...| צי איז טאַקע באַרעכטיקט די מורא, אַז

אַ קינסטלער וועט ניט קאָנען זײַן גענוג אומפּאַרטייִיש, 679

ווען ער וועט זיך נעמען פֿאַר דער אָפּשאַצונג פֿון אַ

קאָלעגעס ווערק". ניגער, 9, 14.

3. איז אַ גרויסער מאָס, אַ סך; מער ווי מע דאַרף.

% דער משפּט האָט אים אָפּגעקאָסט גענוג געלט. זיי

האָבן זיך גענוג אָנגעליטן, ביז מע האָט זיי באַפֿרײַט

פֿון תּפֿיסה.

1864 " אין אַ צײַט פֿון אַ פֿאָר יאָר איז גאָלדע פֿון מיר
<u>גענוג</u> אויסגעשטאַנען, זי האָט געהאַט פֿון מיר די גאַל". קאנק
<u>מענדעלע, 12, 118</u>.

1907 " מיר האָבן זיך גוט אָנגעהעצקעט, <u>גענוג</u> אויסגעריסן
געוואָרן, אָבער מיר זענען געקומען". <u>שלום=עליכם,236,29</u>. 496

1929 " אַ גוטער ברודער האָט מיר דערציילט, אַז בילערס
איז געווען <u>גענוג</u>". <u>אבטשוק, 1, 123</u>. 671
1948 „אויך דאָס <u>גענוג</u> שוין אָפּ אין מיינע טעג". <u>סטגאַלאָוויטש, 12, 24</u>.

4. (<u>אויך: גענוג שוין/זאָל שוין זײַן גענוג</u>) –
ווענדונג, בקשה אָדער באַפֿעל אויפֿצוהערן עפּעס צו טאָן.
% קינדער, <u>גענוג</u>! הערט אויף צו טומלען!
(ב)רותי, <u>גענוג שוין</u> צו פּלאַפּלען, מע דאַרף רעדן תכלית.

1881 " <u>גענוג שוין</u> אים, ער האָט זיך שוין אָנגעשמאָקצעט
מיט שטאָטיקע בלוט". <u>סאַפּיר, 1, 13</u>. 572

1932 " האָסט ביכעלעך געלעזן? פֿע! לאַנגווײַליק!
אויפֿן ערשטן בלעטעלע אַ קוק, און <u>גענוג</u>!". 575
<u>שטיינבארג, 1, 208/281</u>.

קאַנק

1948 "גענוג, גענוג! – האָט אים דער בודאָטשניק

קאַנק אויף דער טיר אָנגעוויזן". נסתר, 6, 189.

0 איבער גענוג – אַדוו., פּר. פֿפֿ (זן) אַריבער גענוג.

מער ווי גענוג, מער וויפֿל מע דאַרף/מע קען, זייער

אַ סך, צו פֿיל. % געלט האָבן זיי איבער גענוג,

קענען זיי זיך אַלץ פֿאַרגינען.

... "ראיות דערויף איז אין דער וועלט=היסטאָריע

קאַנק דאָ איבער גענוג". מענדעלע, 15ב, 19.

1916 "די דריי קלייטן האָבן אים גענוג אַריינגעטראָגן

קאַנק צום לעבן. נאָך איבער גענוג". שלום=עליכם, 30, 156.

1951 "יעדער זאַך איז אָנגעפּראָפּט מיט אַזוי פֿיל לעבן,

542 אַז עס בלייבט איבער גענוג פֿאַרן לייענער אָנגעשטעקט

צו ווערן". ב. ריווקין, 2, 297.

האבן (עס) גענוג (וואר: האבן פאר גענוג) -
ניט וועלן מער (הערן, ליידן, איבערטראגן).
% אלע מאל געשרייען, זידלעריען, קריגעריי,
איך האב עס שוין גענוג, מע דארף אוועק פון דאנען.
[זיין ווייב א.א.ו״ק]" איצט איז שוין טעמערל ביין געווארן // און
שרייט צום האן מיט גרויסן צארן:// דו וועסט דאס 582
אלץ ניט גענוג האבן?// ווארט, איך וועל דיך בעסער
באגראבן". עטינגער, 3, 120.

1975 " ר׳ יויזל האט צו מארגנס ווידער געהאלטן א
דרשה, אבער כ׳האב שוין געהאט גענוג". באשעוויס, 98,6. קאנק

(ס׳איז) גענוג..., אז (ס׳זאל)... - מער דארף מען
ניט... אז עפעס זאל געשען. % ס׳איז גענוג געווען
איין קוק פון לערער, אז די קינדער זאלן גלייך שטיל
ווערן.

... "עס איז גענוג אַן אויג צו וואַרן, עס זאָל
שוואַרץ ווערן פֿאַר די אויגן". פּרץ, 12, 281. 504

1912 "עס איז אָבער גענוג נאָר אַ ברעקל איבערכאַפּן די
מאָס |...|, אַז פֿון דעם איינהייטלעכן אַמעריקאַנער
כאַראַקטער זאָל אַרויסקומען אַ קאַריקאַטור".
זשיטלאָווסקי, 2, 274.

1967 "ס'איז גענוג געווען זײַנער אַ ברום, אַז גאַנץ
בונימאָוויטשעס וועטקע זאָל אויפֿציטערן". 678
קאַרפּינאָוויטש, 1 .

גענוג (וואָס)... – חוץ דעם (וואָס)... (איז נאָך
עפּעס).

1902 "הענזל דער איינבינדער, גענוג ער הינקט אונטער
אויף אַ פֿוס, רעדט ער נאָך שעפּעליאָווע אויך". 471
שלום=עליכם, 28, 31.

1899 "גענוג וואס ער איז אַזוי רײַך, באַדאַרף ער האָבן

|...| אין גאַנצן צוויי קינדער, שוין אויסגעגעבענע". 466

שלום=עליכם, 16, 69.

ניט גענוג (וואָס)... – ניט בלויז .... נאָר...;

חוץ דעם וואָס...

1895 " ניט גענוג בין איך קיין עין=הרע געווען אַ

בעל=קומה |...|, האָט זי נאָך אויסגעזען אַקעגן 526

מיר ווי אַ פֿלעדערמויז אַקעגן אַן אָדלער".

לינעצקי, 9, 76.

1926 - 1930 " נישט גענוג וואָס דו ביסט אַ שווינדלער,

זרח, ביסטו נאָך אַ בלאָזען אויך!". אַפּאַטאַשו, 236,15. 568

גענוג און גענאַך – מער ווי גענוג, איבער גענוג.

83

שור: 'געגוג' האט רויטשילד. מע דארף וויסן ווען ס'איז געגוג. אלץ איז ביי יידן צו ווייניק, נאר שכל האט איטלעכער גענוג. פאר מיין בארשט איז גענוג די זויערקייט. א קלוגן איז גענוג מיטן ווונק, צו א נאר דארף מען א שטעקן.

גינוג/גינוגן/גינויגן.[ם]

Genuoc מה"ד: ~~1.~~ .1

א/431 ... "ודי - אונ' גנואק". רייכלין 8, משלי כז - כז.

" זולט איך גינוג געבן אל בור לופן בובן.// 15-4 [illegible]

592 מיר וואורד מיינם ולייש ניט אויבר בלייבן דיא

רובן". שמואל=בוך, סטראפע 622.

1676 " אונ' אייך איטליכש דער אזו רעט דער ברעט

658 הקדוש ברוך הוא אז ווען הקדוש ברוך הוא ניט קוינט

איטליכם גינויגן געבן". ברנט שפיגל, פרק כג.

1743 " אונ׳ |דער רייכער| דענקט איך הב געלט איך

הב כבוד איך הב עשין אונ׳ טרינקן גינוג אונ׳ 525

יענר דער פֿרום אין הט דעם דלות מוז צו מיר בעטלן גין".

<u>קב הישר, 2, דף ב - !!!.</u>

←---- .2

וועגלין " בייד וויינן אונ׳ שרייאן אונ׳ וויינן <u>גלייך</u>

<u>גינוג</u>. // ויל מעניך מאן אונ׳ ורויא זיך זעלברט 498

רויפט אונ׳ שלוג". <u>שמואל=בוך, סטראפֿע 80</u>.

1717 " עש איז אויך און מיגליך דש מיר דאש טייטש

פאר איין אידר מן <u>טייטליך גינוג</u> קענין בישרייבין". 483

<u>שיני ארטליכי גישיכטין, הקדמה.</u>

←---- .3

... " ער |המן| שפרך: ליבר הער, עש זיין יודן <u>גינויק</u>".

<u>מגילה=ליד, שורה 1055.</u> 446

| סוף XVI | " ער ווער איין יונגיר מאן וואלט דיא גנצי

501 וועלט איין רייזין אונ' שוינט געלט גינוגין פאר

דינין". זכרונות מרת גליקל האמ'ל, ז' 108.

1727 " אונ' ווען קייני עניים פורים דא זיין זעלט

529 היב דאש געלט אויף ביז עניים קומן עז גיבט בעוואר

ארמי גנוגן אין דער וועלט". שמחת הנפש II, דף ט'.

4. ←---

439 ... " רב - גנואק, כמ' רב לכם בני לוי (במדבר טז - ז)".

רייכלין 8, דברים א - ו'.

1721 " דוא זאלשט זאג גנוג צו דיא (יסורים) פון

510 דייני אויש דר ווילטי אונ' דייני צימליכי".

מחזור 2, דף רח - 1.

ג ע נ ו ג II - אַדי |גענוגע, גענוגער|. (דיאַל?)

גענוגנדיק, וויפֿל מע דאַרף, צופֿרידנשטעליק.

1866 " דאָס איז איין גענוגער משך אום אַרומצוקוקן

זיך אין אים אין גאַנס וועלט". דיק, 24, 3. 741

1936 " |...| ביט גענוגע מיטלען". איבז, מ.ווײַנרײַך, 2. 505

1948 " |...| איר פּנים איז געווען אַ גענוגער עדות

אויף דער מוראדיקער נויט |...|". נסתר, 6, 119. קאנק

|| גענוגקייט - די, בא. אײגנשאַפֿט אָדער מצבֿ פֿון זײַן

גענוג. |בערעזניאַק|.

87. - גיל

?נ? ג ע נ ו ג ו נ ג - די, =ען. באַפֿרידיקונג, פֿאַרגעניגן.

1936 "...| אַ זיסקייט אַזאַ, אַ ליבקייט, אַ געגוגונג".

688 נאַדיר, 10, 181.

?גנ ■ |גענוגזאַם| ג י נ ו ג ז א ם - אַדי/אַדוו.

גענוג (ב 1), באַפרידיקנדיק.

1668 " אונ׳ פֿר וואר צו האשט גינוקזאַם גרוכן דיין
ראכונג דען עש זיין גישטורבן פֿיל מענשן פֿון 693
דיינם פֿאלק". יוסיפון, 3, דף קעח - 2.

1716 " אונ׳ ווער זיא גינוגזאמי ראיות ברענגן אויף
וועלכי דער שכל ווערט ביצייגן אויף איר קלארהייט 690
|...|". חובות הלבבות, הקדמה, דף י׳ - 1.

|| גינוגזאמליך - דזוו דפֿוו.

1668 " |...| ווייל עש זא גאר איין נוצליך ספר צו
לייאן איז וויא דען דש גנוך זאמליך |...| אן 695
גיצייגט ווערט". יוסיפון, 3, דף 3.

1774 " |...| זו פּיציענט גינוגזאמליך".
חבור לנער, דף כב - II. 698

גינוג זאמהייט - די. בא. א גענינגנדיקע,
באַפּרידיקנדיקע צאָל / מאָס.

1713 " |...| מיט גינוג זאמהייט פון מילך דר בריסט
זיא האט דיך פּעט גימאכט". מחזור, 1, רנד - 1. 697

גינוגזאמקייט - די. בא. באַפּרידיקונג, צופּרידנקייט.

1739 " אונ' (כבוד) קומט דורך גאטיס פורכט, אונ'
רייכטום בשיט איך גניגזאמקייט". 696
ס' מבחר הפנינים, דף מ"א - ז.

ג ע נ ו ג = ט ו י ו נ ג – <u>די, =ען.</u> <u>(עלט)</u> באַפֿרידיקונג,
סאַטיספֿאַקציע, צופֿרידן=שטעלונג, קאָמפּענסאַציע.
% פֿילן אַ <u>גענוג=טווּנג</u> פֿון דער אַרבעט.

1868 " דער מיניסטער האָט אָפּגעשאַצט דעם שאָדן, וואָס
די ייִדן האָבן געליטן, און האָט זיי צוגעזאָגט די 701
בעסטע <u>גענוג=טוּונג.</u> <u>~~צ׳ קמ׳~~ [פֿון ד״ד 177] ז׳ 290 – III.</u>

1967 " עס דאַרף מיט אַ באַזונדערער <u>גענוג=טוּונג</u>
אונטערגעשטראָכן ווערן |...|". <u>ד. פֿלינקער,</u> פֿון 69, 699
<u>~~צ׳ שמד,~~ IV/4.</u>

91 גז'

ג ע נ ו ג י ק - אַדי/אַדוו. דזוו גענוג, ב 1.

1927 " מע גיט זיך ניט אָפּ אַ גענוגיקן |...| מע

706 חשבון |...|". י. מאַרק, זש' נײַע וועגן.

1942 " איז, הייסט עס, גענוגיק דער שטאָך פֿון אַ

707 בלייכל,// עס זאָל דיך אין מיטן דערינען פֿאַרראַטן//

די זון אויף דער לאַנקע |...|". סוצקעווער, 3, ליד, "נאכן טויט".

1973 " אַ זייער קעגטיקער טייל פֿון געטאָ איז שוין

704 געלעגן פֿאַרשטעקט אין די מעלינעס און בונקערס,

און דאָס גיין 'פֿון הויז צו הויז' וואָלט בשום

אופֿן נישט געגעבן די גענוגיקע צאָל פֿאַר די טראַנספּאָרטן".

יזב גראַדנע, ז' 699 (פֿון ציקל 'גלות=לענדער, ב' IX).

|| גענוג(י)קייט - די, בא. אייגנשאַפֿט אָדער מצבֿ

פֿון זײַן גענוג.

גענוגן I - אוטוו. (עלט) זײַן גענוג; גענוגן. ?בנ?

1930 " דאָס געלט וועט אים גענוגן אויף אַ מילכיק עסן". 712
אש, 11, 151.

1948 " מע לייגט איין איר אַרײַן אַזוי פֿיל, וויפֿל מע
מיינט, אַז ס׳וועט גענוגן". נסתר, 6, 49. קאנק

1973 " פֿלאַצט ניט אַליין פֿון זיך אַ בלאָטער, דאַרף מען
אים האַקן |...|. גענוגט דאָס נישט, גיט מען אַ מאָל אַ 708
שניט מיט אַ בריטווע". בלומענטאַל, 1, 165.

גינוגן.

1602 " זיא גינוגן איבלש צו טון אביר וואול טון
וועלן זיא ניט לערנן". ס׳ ירמיה, ד - כב. 713

גמ־

93 גענוגן II - אדוו. (עלט) גענוג, בב 3/1.

1872 " מיר ליגט ניט פיל דעראן דאס ער איז מלך,

718 נייערט איך האב גענוגן וואס ער לעבט נאך".

צאינה=וראינה, פרשה ויגש.

ם גינוגן/גנוגן.

1626 " עש איז גינוגן (אם חרוצים ימיו) ווען זיינע

728 יאר דז ער לעבט זיין אויש גשפראכן אונ׳ דז זיא

איין גיזעץ האבן אונ׳ דז ער ניט איבג לעבט דאש

זעלביג איז גינוגן איין עונש". ס׳ המגיד, 1, איוב, יד־ה.

1743 " וא לאז שטין דיא (כהונה גדולה) אונ׳ האב

714 גינוגן מיט דיא שטול פון דש קיניגרייך".

יוסיפון, 4, דף עא.

|| <u>גינוגנהייט</u> - באפרידיקונג, פארגעניגן.

1771 " |...| דש עשין וואש מען ברויכט אליין וועגן

זיין <u>גינוגנהייט</u> אונ זיין גזעצטי שפייז". 729

<u>בן המלך והנזיר</u>.

<u>גינוגנקייט</u> - <u>דזוו דפוו</u>.

1626 " אונ׳ עש ווערט דער פילט (ספקו) זיין <u>גינוגן קייט</u>

כלומר אז דר רשע נוא רייך איז אונ׳ האט גינוגן". 734

<u>ס׳ המגיד, 1, איוב, כ - כב</u>.

ג ע נ ו ג נ ד י ק – אדי/אדוו. פּפּ (דטשמ) געװגנד.
באַפרידיקנדיק, צופרידנשטעליק, וויפל ס'איז נייטיק
(אין סכום, מאָס, קוואַליטעט א"א). % צוליב די
רעגנס איז אין מאַרק ניטאָ קיין גענוגנדיקע צאָל
פּרוכטן און גרינסן. מע האָט אָנגעגרייט אַ גענוגנדיקן
רעזערוו קוילן צו הייצן אויף ווינטער.

1943 " מורה האָנדיק, אַז ער זאָל ניט אַרויסלאָזן מיט
אַזוינס, וואָס פון אַזאַ איז זיך צו ריכטן – איז דאָך קאנק
אוודאי שוין אַ גענוגנדיקע סיבה געווען, אַז אַלע
בייוועזנדיקע זאָלן |...| בלאָס ווערן |...|".
נסתר, 5, 358.

1968 " אין לאַגער קאַרטשעוו איז אויך נישט געווען קיין
גענוגנדיקע צאָל לעבנס=מיטל צום עסן". ב. אַרענשטיין, 727
יזב אטוואַצק, ז' 835.

|| גענוגנדיקייט – די, בא. אייגנשאַפט אָדער מצב
פון זיין גענוגנדיק |ראכקינד|.

ג ע נ ו ג (ן) ≠ ט אָ ן / ט ו ן - טרוו. (עלט)

באַפרידיקן, צופרידן שטעלן, פאַרגיטיקן.

1872 " צו צייטן |=צייטנווייז| קענען די דיינים ניט

731 גענוגן טאָן אַלע ביידע, עס קומט צו צייטן איינעם

געפעלט דער פסק ניט ווויל". צאינה=וראינה, 3,

פרשה נח, הפטורה.

1924 " האָט זי |...| איינגעפונען פון דאָס נייַ,

733 ווי די דאָזיקע |...| פאַרקלענערטע |באַדערפענישן|

קען זי שוין אויך נישט גענוג טאָן". ע. וואַרשאַווסקי,

פֿון 100, II

~~זש' כאַליאַסטרע II~~, ז' 47.

ם

גינוגן טאָן.

1595 " ער ווערט דר נאָך זיין בעלי חובות |...|

732 ניט קענין גענוגן טאָן און צאלין לזמן המוגבל".

קראָקעווער קהילה=תקנות.

97-יח

1676 " דיא תורה וויזש מיט דאז דיא פרויא איין 509

אויבר הערין האט דאז זיא ניט קאן אלין מצות

גינויגן טון אונזר תורה שרייבט (והוא ימשל בך)

דאז איז טייטש אונ' ער זול גיוועלטיגן אן דיר".

ברנט שפיגל, פרק י.

ג ע נ ו ג ע נ ע ן - טרון, פֿאַר גענוגנט.

דזוו גענוגן/געניגן.

... " די עטלעכע פֿורן שפּײַ,פּראָדוקטן |...| האָבן

738 געקאָנט גענוגענען העכסטנס אויף אַ חודש צײַט".

קאַציזנע, 4, 373.

1943 " דאָס מאָל האָט אים דער טאָג ניט גענוגנט,

קאנק און ער איז געקומען אויף בײַ נאַכט שמעקן, שנאָרען".

נסתר, 5, 183.

1973 " איך שטעטל האָט יעדער געהאַט זײַן צונאָמען.

737 דער בלויִער פֿאַמיליע=נאָמען האָט ניט גענוגנט".

יזב ~~פשיטבק~~ 18, ז' 91.

ג ע נ ו ג ש אַ פּ ט - די, בא. (שנש). 1. באַפֿרידיקונג,

צופֿרידנשטעלונג.

1956 " אָבער אים אליין האָט שוין פֿאַרבײַכלט // אַ געזעטיקטע

745 גענוגשאַפֿט". גלאַטשטיין, 1, 224.

1968 " איך קוועל מיט - מיט דײַן דערפֿאַלג און

746 אַפּלאַדיר.// מער נישט איך - כ'זוך אַנדערע גענוגשאַפֿט".

לעיעלעס, 6, 74.

2. שפֿע.

1955 " |...| דאָס געזאַנג פֿון גענוגשאַפֿט".

744 לייוויק, 11, 134.

1968 " אַלץ וואָס די ערד האָט אין קלוגשאַפֿט,//

747 אַל איר באַקלערטע גענוגשאַפֿט // אין, אין דעם

בלעטערדיקן בלוט". לעיעלעס, 6, 129.

100 - ע"ה

ג ע ב ו ר ד(י) ע ט / ג ע ב ו ר ד ז ש ע ט - פֿאַר פֿון

נודיען/נודזשען.

100/1

געב – [redacted].

?ג? ג ע נ ו ד ן – ווערב? <u>בנב.</u> |אפשר גענאָדן?|

15.44 " דוד צוך בון דאנן אין קוניג מואב לאנט.//

752 ער שפראך <u>גינודט</u> הער אוייער הילף טוט מיר ביקאנט".

<u>שמואל=בוך, סטראָפע 536 |530?|</u>.

ג ע נ ו מ ע ן – <u>פֿאַר פֿון</u> <u>נעמען</u>.

102- ג ע נ ו ׳ י - <u>אַדי/אַדוו.</u> 1. וואָס שטימט אין גאַנצן
מיט די גיגעבענע/געפֿאָדערטע באַדינגונגען (מאָסן,
קוואַליטעטן, קאַטעגאָריעס), (עקזאַקט, פּינקטלעך, אַקוראַט(נע).
% דער סוחר גיט שטענדיק אַ <u>גענויע</u> וואָג. ער פֿרעגט
זיך וויפֿל איז די <u>גענויע</u> צײַט לויטן גריניטש=
מערידיאַן. די באַן איז אָנגעקומען <u>גענוי</u> לויטן
פֿאַרפּלאַן.

1864 " די בעלי=הטבעים |=נאַטור=פֿאַרשער| זאָגן, דאָס
דין |=די דאַזיקע| ווירקונג |פֿון צופֿלוס און
אָפּפֿלוס פֿון ים| געשעט דורך דעם מאָנד |=לבֿנה| 811
און האָבן שוין דאָס <u>גענוי</u> אויסגערעכנט".
<u>דיק, 11, 16.</u>

1916 " אונטערצײַענדיק דעם חשבון <u>גענוי</u>, פֿלעגט ער
אַרויסזיפֿצן בשתיקה: מען וועט מוזן צולייגן ווידער 800
אַ צווייי גילדן". <u>רייזען, 2, 114.</u>

1943 " |...| די אויספֿאָרשער ווייסן |...| <u>גענוי</u>
אַפֿילו וויפֿל מענטשן האָבן דאָרט אָנטיילגענומען, קאנק
<u>גענוי</u> אויך די סומע, וועלכע ס'האָט זיך געפֿאָדערט |...|".
<u>נסתר, 5, 316.</u>

790 1970 " דער באַשרייבער פֿון דעם מלחמה=פּעריאָד וועט
נישט פֿאַרצייכענען די גענויע דאַטעס פֿון אַלע
פֿאַסירונגען". יזב 15, ז' 803.

2. קאָנקרעט, באַשטימט, ניט אַלגעמיין. % גענויע
אַנווייזונגען. כ'ווייס ווער דאָס איז, אָבער
גענויער בין איך ניט באַקענט מיט אים.

1906 " מען מוז גענוי דערגיין | וואָס עס טוט זיך
780 אויף דער וועלט|, - האָט יעקב געזאָגט".
די מעשה פֿון פּיער ברידער, ז' 11.

1935 " דאָס זענען אַלץ געווען גענויע סימנים, דאָס
קאנק צו דער לאַנגער פֿינצטערער נאַכט פֿון קנעכטשאַפֿט
נעמט אַ סוף און די צייט פֿון אויסלייזונג איז נאָענט".
באַשעוויס, 1, 29.

1948 " אויך סרולי האָט קיין גענויע דערקלערונג ניט
קאנק געקאָנט געבן און קלאָרער צו ענטפֿערן ניט געוווּסט".
נסתר, 6, 216.

3. וואָס שטימט אין גאַנצן מיט אַ געוויסן מוסטער,

אָריגינאַל; % דאָס בילד איז אַ גענויע קאָפּיע.

ער האָט געמאַכט אַ גענויע איבערזעצונג וואָרט ביי

וואָרט; פּינקטלעך.

1913 " איבערגעלאָזט די גענויע אָרטאָגראַפֿיע פֿון

779 אָריגינאַל, מיט אַלע אירע |פֿון ליד| גרייזן |...|".

פּרילוצקי, 2, 26.

1926 " |...| אַזוי אויך: העליום, נאַטריום |...|.

784 באין ברירה - אַזוי. ניט מחמת טעמים פֿון גענויעם

איבערגעבן די לאַטיינישע ענדונג |...|".

טערמינעס אין כעמיע, ווי די אַמעריקער ייִדי' רעאַל-גימנאַזיע.

1966 " איז אַט, מײַן פֿרײַנד, <u>גענוי</u> די ווערטער גיב

אים איבער |...|". <u>האלקין, 4, 31</u>. 777

4. אויספּירלעך, אויסשעפּיק, מיט מער (מיט אַלע) פּרטים.

% אַ <u>גענויער</u> באַריכט. ער האָט געקריגן <u>גענויע</u>

ידיעות. אַזאַ געשעעניש דאַרף מען באַשרײַבן <u>גענויער</u>,

ניט דורכלאָזן גאָרנישט.

1846 " יעדער שומר איזט פערפליכטעט די |...| תקנות

|...| צו בעשטודירן, ביז ער מיט איהרן איינהאלט

גאנץ גענויא בעקענט". <u>אנ. תקנות להשומרים</u> [...].

1932 " מיר האָבן זיך אָפּגעשטעלט <u>גענוי</u> אויף דעם

אַנאַליז פֿון דער באַוועגונג פֿון די פּרײַזן |...|". 814

<u>פּאַליאַק, 1, 65</u>.

1947 " איך עטלעכע בלאָקן גיט מען איבער וועגן

עקספּערימענטן, וואָס <u>גענוי</u> זײַ צו באַשרײַבן זײַנען 792

די אינפֿאָרמאַנטן ניט בכּוח". <u>מ. ווײַנרײַך, 5, 217</u>.

106 5. פּלייסיק, אויפֿמערקזאַם, זאָרגפֿעליק. % זיי באַקוקן

דאָס בילד גענוי, פֿון אַלע זייטן.

1882 " |...| פֿאַרלאַנגט דער פּראָקוראָר, מע זאָל גענויער

איזאָליעדעווען |=אויספֿאָרשן| די בלוטפֿלעקן, וואָס 797

מען האָט באַמערקט אויף די קליידער". ~~צ' ייפֿאַל,~~ פּעל 74,

נ' 40, ז' 616.

1927 "מוז דער דאָקטאָר גענוי באַטראַכטן דעם גאַנצן

אָרגאַניזם צו געפֿינען די סיבה, וועלכע רופֿט 801

אַרויס דאָס האַרץ=קלאַפּעניש". לענסקי, 1, 30 - 31.

1971 " ער האָט זי |די בעקעשע| אַראָפּגענומען פֿון

הענגער, |...| ~~און~~ באַטראַכט גענוי און מיט 754

קאָפּ!! ב. רעסלער, ~~צ' שמז~~ VII /4.

פּעל 69,

|| גענויִק - אַדי/אַדוו. |סטוטש 51|. (נש)

דזוו גענוי, אַלע בב.

גענויִקייט - די, בא. דזוו גענויקייט.

1922 " ביי איבערזעצונגען פֿון וויסנשאַפֿטלעכע ווערק

איז זייער גרעסטע מעלה זייער שטרענגע גענויִקייט". 817

איבז זאלקינד, 4, הקדמה.

1966 " מיט וואָסער וויסנשאַפֿטלעכער גענויִקייט

|...| איבער דער פּינקטלעכקייט אין דער רוסישער 816

איבערזעצונג פֿון די תלמודישע ציטאַטן |...|".

פּער 69,

ז. שזר, ~~אי׳ טמז~~ 16/T.

גענויקייט - די, בא. פּינקטלעכקייט, עקזאַקטקייט,

אויספּירלעכקייט.

1912 " מיט אַ באַזונדערער גענויקייט און פּינקטלעכקייט

וועגט ער אָפּ די מעלות און חסרונות פֿון דער 840

רוסישער 'וואָדקאַ' לגבי דעם אַמעריקאַנער 'ווהיסקי'".

<u>זשיטלאָווסקי, 2, 221</u>.

1932 " צוליב דער נישט=<u>גענויקייט</u> פֿון די ענטפֿערס

831 האָבן מיר נישט געקענט באַהאַנדלען די וויינונג=

באַדינגונגען פֿון די פּראָווינצער יוגנטלעכע".

<u>קאַנטאָר - לעווין, 1, 55</u>.

1970 " די אַקציע איז פּלאַנירט געוואָרן מיט דער

833 שטרענגסטער <u>גענויקייט</u> און דער פֿאַרניכטונגס=

אַפּאַראַט האָט געקלאַפּט פּינקטלעך". <u>יזב ~~מאַנץ~~ 15, ז' 835</u>.

ם <u>גינויא/גנויא.</u>

<--- 1.

1687 " אונ׳ האב דיך נון אן צו שפרעכן // ווען איך

דיך מיט די גינויא רעכן // אונ׳ גאר עבן אל 763

דינג זוך,// דא שטיט עז נוך איך מיינם בוך".

ס׳ משלים, דף כב - ז̅.

1775 " |...| ווען מיר עטוואז נאך דער ווארציל

ציהונג איבר בלייבט וויא מיך פ̅רהאלטן זאל 765

זולכש גנויאר איין צו טיילין". מלאת מחשבת, דף קע"א.

3. ←----

1541 " ער זך זי אן גר גינויא אונ׳ גינויא //

אונ׳ נאם איך גרוש וואונדר דער זכן".

בבא=בוך, 386, 3 - 4.

1679 " דער מאן פארשיט זיא גינויא, נאך אונז, אונ׳

אונזר פריינטשאפט |...|". בליץ, בראשית, מג - ו׳. 775

ג ע נ ר י ג ט - ----> **גענייגט.**

ג ע נ ו י ט י ק - ----> גענייטיק.

112 .[redacted] - גענ

ג ע נ ו י ט י ק ט (ז יַ ן) - ----← גענייטיקט (זיַין).

?נ? ■ |גענויטלעך| ג י נ ו י ט ל י ך – נייטיק, גענייטיק.

1676 " |...| איך זול זי ניט אופט צו שכנים גיין

828 איך אירי הויזר דען |=סיַידן| עש מוישט גנץ

__גינויטליך__ זיין". __ברנט שפיגל, פרק יד.__

ג ע נ ו מ ע ן - פֿאַר פֿון געמען.

115 גענ - [redacted],

ג ע נ ו מ ע ר ט – אַדי. (שנש) גומערירט, מיט אַ נומער.

1975 " האָט ער געהאַלטן אַ רעדע פֿאַר די גענומערטע

סקעלעטן". סוצקעווער, 7, 125. א/865

ג ע נ ו ס - דער/דאָס, באַ. תענוג, פֿאַרגעניגן, גרויס הנאה. % מיר האָבן געהאַט אַ גרויסן <u>געניוס</u> פֿונעם קאָנצערט. קערפּערלעכער און גײַסטיקער <u>געניוס</u>.

1916 " ס'איז פֿאַר אים אַליין אַ <u>געניוס</u> און אַ פֿאַרגעניגן".
<u>שלום=עליכם, 3 ד, 115</u>. 869

1959 " קינסטלערישער <u>געניוס</u> איז |...| אַנדערש פֿון יעדן אַנדערן מין <u>געניוס</u> דערמיט, וואָס ער איז ניט 865
פֿאַריבערגייענדיק". <u>ניגער, 9, 199</u>.

1966 " ס'האָט אים פֿאַרשיכורט פֿון נצחון דאָס געניוס
|...|". <u>האלקין, 4, 271</u>. 868

> <u>רעד:</u> געגעבן די לעצטע צוויי אין צײַט נאָענטע ציטאַטן כדי אָנצוווײַזן אויף דער מיגלעכקייט פֿון "דער/דאָס".

|| **גענוסלעך** - אדי. שייכדיק צו גענוס.

1920 "אזוי האט דער געזונטער גענוסלעכער אינסטינקט

געשאפן ביי די גריכן אן אפראדיטא, א פרוי פון לעבן 882

(פּור 160,)

און גענוס". ~~זב, פון פוילן~~ I, 134.

0 **גענוסרייך** - מיט א סך גענוס |סטוטש 511|.

גנוס.

1739 " |...| זיך צו ענטהלטין פון דיא וועלטליכה

דינגן אונ' גנוס אונ' צו ליבן (עולם הבא)". 872

ס' מבחר הפנינים, דף ל"ט - I.

ג ע נ ו ס ח ט |גענוסעכט| - אַדי/אַדוו. (שנש)

סטיליזירט, אין אַ באַזונדערן נוסח.

1956 " גוט גענוסחטע שעלטערישע פּליוכן". 881

גלאַטשטיין, 1, 146.

רעד: איז דאָ "פּליוכן" פֿון פּליוכען (= גיסן) אָדער "פֿלוכן" = שעלטן? - אין קאַרטל שטייט יאָ אַ פּינטל אין " פּ".

ג ע נ ו צ - דער, =ן. (שנש) דער באַנוץ, דאָס ניצן;
געברויך.

1957 " דאָ האָט פּאַסירט אַ קאָנדענסאַציע פֿון צוויי-
אומאידיאָמאַטישע גענוצן פֿון אַקוראַט דעם זעלבן 885
מין |...|". א. ראַבאַק, פֿער 90.XVII - 1, ז' 27.

ג ע נ ו צ ט - פאר פון נוצן.

ג ע ב ו ק ע ט - פאר פון נוקען.

ג ע נ ו ר ת נ ט |גענויסנט| - <u>פאר פון</u> <u>גותנען</u>.

123 • - גענ

ג ע נ ט י אַ ן - |דער?|. (באָט) בנב. 917

LAT: GENTIANA acaulis
E: GENTIAN

ג ע נ י - דער, =ס, פּפּ געניוס. אַ גאון,

אַן אויסערגעוויינלעך פֿעיִקער מענטש, אַ באַשאַנקענער

מיט אַ שלמותדיקן שעפֿערישן טאַלאַנט צו עפּעס.

1852 " איך האָב שוין בייאַנאַהע |=כמעט| פֿאַר געסין

דס איך איין געניע בין". איבז זאַנדמאַן, 1, 85. 798

1928 " זיי האַלטן אומבאַוווּסטזיניק מיט דעם ענגלישן

קריטיקער העיזליט, וועלכער זאָגט, אז די דעפֿיניציע 920

פֿון אַ געני איז, אַז ער האַנדלט אומבאַוווּסטזיניק".

ניגער, 3, 349.

1956 " |...| און שאַרף אונטערגעשטריכט די אומבאַ-

זיגבאַרקייט פֿון פֿיורערס געני". מאַרקיש, 11, 452. 921

124/1 גע –

ג ע נ י א – פּפּ גענייע. 1. פרויען=נאמען.

2. (שגל) "סימאַנים פאַר געסטאַפּאַ, פאַרשפּרייט אין די פּוילישע געטאָס". בלומענטאַל, פּער 90, XIV, ז' 27.

87 (ג?)

ג ע נ י אַ ל – אדי/אדוו. שעפֿעריש, פֿערפֿעקט; אויסערגעוויינלעך
טאַלענטירט, גאוניש. % אַ געניאַלער מענטש.
אַ געניאַלע שאַפֿונג. דער אײַנפֿאַל זײַנער איז ממש אַ
געניאַלער.

1910 " איך דער באַנעמונג פֿון מײַן געניאַלן פֿרײַנד
איז עפּעס געלעגן אַ מין קאַמיזם |...|". ראָזענפֿעלד, 282,4. 934

[...]
1930 "|דער| אַטעם פֿון געניאַלע פֿערזענלעכקייטן,
מיט וועלכע דאָס פֿראַנצויזישע פֿאָלק איז אַזוי רײַך 941
באַשאַנקען געוואָרן". אייגנהאָרן, 7, 25.

1960 " פֿאַראַן געניאַלע קינסטלער, וואָס די גרויסע
אידייען זייערע זײַנען |...| אַרײַנגעצווײַגט |...|
אין זייער אַרבעט". גלאַטשטיין, 2, 153.

|| געניאַליטעט — די, בא. העכסטע מדרגה פֿון
שעפֿערישן טאַלאַנט; גאונות/גאונישקייט.

1912 " געניאַליטעט און קולטור=אוצרות זענען צוויי
פֿאַרשיידענע זאַכן |...|". זשיטלאָווסקי, 4, 27. 937

1928 " זיי זייַנען געווען |...| די ירושה פֿון
טויזנטער יאָרן פֿון מענטשלעכער דערפֿאַרונג אָדער 938
די ווונדערלעכע אויסשטראַלונגען פֿון אינדיווידועלער
געניאַליטעט". ניגער, 4, 24.

געניאַלקייט — די, בא. דזוו דפֿוו.

ג ע נ י א נ ט ש ע ט - פאר פון גיאנטשען.

128 - קכח

ג ע נ י א ר ע ט (זיך) - פאר פון ניארען (זיך).

129 גענ - .

ג ע נ י ג - אדי, |געניגע/געניגער|. דזור גענוג !!.

1895 " זייער וויסטע פאנאטישע ערציונג אין א געניגע

962 כפרה אויף זייערע נארישע מעשים". ליניעצקי, 223,9.

ג ע נ י ג ן - אוטוו. זײַן גענוג, באַפֿרידיקנדיק.

1925 " ס׳גענוגט קוים צײַט אין הייסער מיטאָג=שעה

אַרײַנכאַפּן די בולבע מיטן זויערמילך". 944

י.י. שוואַרץ, 3, 30.

1948 " אויסשטעלן דאָס געשיר, טעלער, מעסער,

לעפֿל=גאָפּל |...| אַלץ מיט דער ברייטער האַנט, קאנק

נישט ווי |...| ביי אַן אָרעם=מאָלצייט וועט אייך

מעסער גענוגט אַ מאָל אויף אַ גאַנצן טיש". נסתר, 6, 73.

1957 " זי האָט די נאָענטע פֿאַרלוירן,// איצט דאַרף

דאָס איינע קינד גענוגן". ב. העלער, 3, 97. 945

|| גענוגנדיק - גאַדי/גאַדוו. פּפּ (דטשם) גענוגנד.

גענוג, באַפֿרידיקנדיק.

1873 " מיין געהאַלט איז קוים דרײַסיק טאַלער, און
דאָס איז ניט געניגנד צו באַשטרײַטן די הוצאה פֿון לעבן
מיט איינער פֿרוי וואָס איז אַ טאָכטער פֿון אַזוי אַ 959
גרויסן גבֿיר". דיק, 65, 53.

1951 " די פֿרומקייט פֿון ייִדן איז דער געניגנדיקער
שכר". ל. גינצבורג, פּער 106, 538. 960

געניגעוודיק - אדי/אדוו. |סטוטש 594|. (שנש) הזוו דפֿוו.

132 - גל

ג ע נ י ג נ ד - <----- געניגנדיק.

געניגן טאָן/טון - אוטוור, פּפּ גענוגן טאָן.

(עלט) צופרידנשטעלן, באַפרידיקן.

1819 " בשעת דו וועשט אין קבר ליגן, וועט די תורה
956 טאָן דיין געניגן, און היטן אז קיין שלעכטס וועט
אין דיר ניט אָן רירן". ס' ישרי לב, 1, ח - 1.

1935 " נעם אַראָפּ די קמיעות פון דיין האַלדז, און
קאנק איך וועל דיר געניגן טון". באַשעוויס, 1, 188.

(?נ?) ג ע נ י ד ע ר ט – 1. פֿאַר פֿון נידערן.

2. אדי/אדוו. (עלט) אַראָפּגעלאָזט/אַראָפּגעפֿאַלן נידעריק.

1832 " דיא האנט וואש ארבעט מיט רעכט פארטיקייט
איז גנידרט אונ קיינער איז ניט דא ער זאל זיא 967
אונטר האלטין". מחזור, 2, קמז/א.

1872 " זײַן |אדם הראשונס| האַק איז וואָרן פֿון אים
אוועקגענומען און אין גענידערט". צאינה וראינה, 3, 968
פרשה בראשית.

1941 " אַזיסט וועל איך געגליכן זײַן צו די גענידערטע
איך גרוב". תרגום, יהואש, תהילים קמג - 7. 966

3. (עלט) דערנידעריקט.

1877 " טוען זיי זיך איטלעכער בוקן צו די אָפּגעטער
וואָס זײַנע פֿינגער האָבן געמאַכט. דרום וועט ווערן 121
איינגעבויגן דער קליינער מענטש און עס וועט ווערן

135 . - גענ

<u>גענידערט</u> דער גרויסער מענטש". <u>איבן, ישעיה</u>.

|?| 1940 " און איך האָב שטיל געקושט אַזאַ <u>גענידערטער</u>,

// כדי איך שטיל דערהויבנער צו ווערן". 971

<u>לייוויק, 6, 340</u>.

ג ע נ י ו ר כ ע ט - <u>פֿאַר פֿון</u> <u>ניוכען</u>.

ג ע נ י ו ס - דער, =ן. דזוו געני.

1928 " איך וואָלט בעסער וועלן זײַן אַ מענטש מיט אַן

אָנפֿיִותדיקן געשמאַק און אַ פֿרײַיען געפֿיל צו זען 121

|...| שיינקייט |...|, איידער צו זײַן אַ מענטש

מיט אַן |...| אָריגינעלן געניוס (העיזליט)".

ניגער, 4, 370.

138 - גנ

ג ע נ י י ו ר ע ט (זיך) - <u>פֿאַר פּון</u> <u>נייורען</u> <u>(זיך)</u>.

ג ע נ י ז ו ק ט |גענייזעקט| וו ע ר ן - 1. קערפּערלעך באַשעדיקט ווערן, ווערן פֿאַרוווּנדיקט, צעקלאַפּט ווערן. % ער איז געפֿאַלן איבער אַ שאַרפֿן שטיין און שטאַרק געניזוקט געוואָרן.

1912 " איך וויל ניט דו זאָלסט געניזוקט ווערן, ווייל |...| קיין איינציקער פֿון די, וואָס האָבן 986
געעפֿנט די טיר|...|, האָט זיך ניט צוריקגעקערט צום לעבן |...|". זשיטלאָווסקי, 1, 189.

1935 " עס זענען אויך אין דער מהומה געניזוקט געוואָרן אומשולדיקע קינדער און שלאָפֿע ". 980
באַשעוויס, 1, 153.

1957 "|...| ער קריכט אַרויס פֿון בויד, ער פּרוּווט
שטעלן אַ טראָט, נאָר אים דוכט זיך, אַז ער גייט נישט 985
גלייך; ער הינקט, אָט אַזוי ווי דער סלאָנימער שמש איז געניזוקט געוואָרן". שעליובסקי, 3, 26.

2. פּסיכיש אָדער אידעיש געשטרויכלט ווערן.

% דער בחור איז א ביסל געניזוקט פֿון לערנען אַ סך קבלה.

1957[?] " און אָט בין איך פֿון קלויסטער געקומען.

איך בין נישט געניזוקט געוואָרן |...|".

ה. צייטלין, 1, 64.

3. (עלט) באַהערשט ווערן פֿון אַ דיבוק. % די מויד איז געניזוקט געוואָרן, דער דיבוק שרייַט פֿון איר אַרויס.

[ז] געניזוקט זאָלסטו (ער, זי) ווערן! – קללה.

979

ג ע נ ׳ י ט - אַדי/אַדוו. גוט באַהאַוונט, מיט אַ סך
פּראַקטיק אין אַ געוויסער אַרבעט, פּראָפעסיע.
% מעגסט אים געבן די אַרבעט, ער איז אַ געניטער
בעל=מלאכה. די ייִדענע איז אַ געניטע סוחרטע,
פירט שוין זינט יאָרן די שניטקראָם.

1815 " |...| דאס וועל און דור |איך דיר| דר צייליך
קלאר ווארין און בון דריניין גינוט |...| אך בון 1055
אויס גיוועך לענדיר". בראַסלאַווער, 1, כח/ד.

1866 " דך באַדאַרפסט האָבן איינעם אַ שטאַרקן, |...|
אַ געזונטן און אַ געניטן". מענדעלע, 1, קאָנק 199310. 1016

1927 " דעריבער איז קיין חידוש ניט, וואָס אַן
אומגעניטער וועט פאַר אַ טאָג אָפּטון אין בעסטן פאַל 992
מער ניט ווי 85% פון דער אַרבעט, וואָס דער געניטער
וועט מאַכן פאַר דעם זעלבן טאָג". בערלס, 1, 76.

1948 " ווען אַ געניטער דאָקטער זאָל בעת=מעשה דאָרט

קאנק געווען זײַן, אַזוי וואָלט ער באַמערקט, אַז אַ רגע

איז אָפּגעגאַנגען, ס'זאָל געשען |...|". נסתר, 6, 368.

17 א געניט אויג (האָבן, קוקן מיט ...) - וועגן

עמעצן וואָס באַמערקט אַלץ, אָבסערווירט גוט, מיט

באַהאַוונטקייט.

1901 " האָט זיך רייזל צעוויינט, |...| און שרה=רחל,

1024 וואָס האָט געהאַט אַ געניט אויג, האָט באַלד פֿאַרשטאַנען

וואָס דאָס איז". שלום=עליכם, 17, 24.

1957 " די ערשטע קנייטשן האָבן זיך נאָך אויסבאַהאַלטן,

1022 אָבער אַ געניט אויג האָט זיי שוין געקענט אַרויסטאָפּן".

ספּיגלבלאַט, 2, 17.

אַ געניטע האַנט (האָבן, טאָן/מאַכן מיט ...) – אַרויסווײַזן

אַ סך באַהאַוונטקייט, פּראַקטיק אין עפּעס.

1948 " |...| האָט ער פֿלינק און **מיט אַ געניטער האַנט**

קאנק דאָס אַ דרײַ געגעבן |...|". נסתר, 6, 121.

1966 " |...| און קעגן ביקס אין **האַנט געניטער** //

1011 פֿון יונגן אויפֿגעהעצטן היטער // דאָס האַרץ וועט

אָפּטרעטן צוריק?", האַלקין, 4, 95.

ניט אַזוי אַלט ווי געניט – וועגן עמעצן וואָס ווײסט

אַ סך, האָט אַ סך געזען, דורכגעלעבט (טייל מאָל

איראָניש אין אַ פֿאַרקערטן זינען).

1966 " עס איז דער אַן אַנטיק מיט דעם ייִדן! בראָש

1006 ווײַסט אײַך דער דאָזיקער חייט פֿון אַלע שווערע הערצער!

ניט אַזוי אַלט ווי געניט! שלום־עליכם, 8ב, 28.

<u>שוו: מע ווערט ניט פריער געניט, ביז מע האט זיך</u>
<u>אפגעבריט</u> – געניטקייט קומט אפט אין רעזולטאט פון
דורכפאלן, ווייטיקלעכע איבערלעבונגען.

<u>פרעג ניט ביים קלוגן, פרעג ביים געניטן</u> – דער געניטער
ווייסט מער.

ם
<u>גיניט.</u>

סוף XVI י"ה " אלזו בעלי זצ"ל ביטראכט אליש |=אלס, ווי|
וויא איין אלטיר <u>גיניטיר</u> האנדילש מאן". 1038
<u>קליקל האמיל, ז' 315.</u>

1725 " איך האב שוין בשטעלט משולחים |פארקויף=אגענטן|
וועלכי זיינן זייער <u>גיניט</u> אין האנדל, זיי ווישן 1015
אלי ארטיקלען |...|". <u>מסדר אגרת, ציט עלזעט, 3, 51.</u>

145 -

ג ע נ י ט (ז י ך) - פֿאר פֿון געניטן (זיך).

(?נ?) ג ע נ י ט אָ ל I – דער, =ן (געניצט ס'רוב אין מצ).

(אַנאַט) געשלעכט=אָרגאַן(ען).

147 - גענ

(?נ?) ג ע נ י ט אַ ל II - אַדי. שייכדיק צו די געשלעט-אָרגאַנען.

ג ע נ י ט ו נ ג - <u>די, =ען.</u> 1. אַקט אָדער רעזולטאַט
פֿון (איַינ)געניטן זיך, דאָס (איַינ)געניטן זיך.

2. אַרבעט, וואָס ווערט געמאַכט צו פֿאַרפֿעסטיקן קענטעניש
און געוווינהייטן, צו פֿאַרפֿולקומען באַקומענע פֿעיִקייטן.

% דער לערער האָט פֿאַרגעבן די תּלמידים עטלעכע <u>געניטונגען</u>
פֿון גראַמאַטיק. די גימנאַסטישע <u>געניטונגען</u> קומען
פֿאָר אין ספּאָרטזאַל. דעם רעקאָרד אין וויַיטשפּרונג
האָט ער דערגרייכט אַ דאַנק סיסטעמאַטישע <u>געניטונגען</u>
אויפֿן סטאַדיאָן.

1935 " די מיליטערישע <u>געניטונגען</u> פֿאַרפֿעסטיקן
די פּסיכאָלאָגיע |פֿון די סאָלדאַטן". [illegible]איבן |ווער?| , 1063
<u>פֿרימאַרגן, ז' 459.</u>

1948 " דער ראש=ישיבֿה |...| האָט איַינגעפֿירט, אַז די
תּלמידים זאָלן אָפּגעבן צײַט אויף פֿיזישע <u>געניטונגען</u>". 1068
<u>מ. ווישניצער, פֿער 94א, XXXI - 17.</u>

ג ע נ י ט י וו – דער, =ן. (גראַם) צווייטער בייגפֿאַל
(קאַזוס) פֿון סובסטאַנטיוון, אַדיעקטיוון, פּראָנאָמען
פֿון געוויסע שפּראַכן, ווײַזט אָן ס׳רובֿ אויף אָנגעהעריקייט.
% אין יידיש איז דער געניטיוו (גערופֿן ס׳רובֿ מיטן
טערמין פּאָסעסיוו) געבליבן נאָר בײַ באַלעבטע סובסטאַנטיוון
(למשל: דעם בערס לאַפּע; משהס פֿרוי אד"גל), זעלטן ביי
אומבאַלעבטע. אין צונויפֿהעפֿט ׳פֿאָלקסליד׳ איז דער
באַשטימטייל ׳פֿאָלקס׳ אין געניטיוו (פּאָסעסיוו).

(?נ?) ם | גענישלעך | ג י נ י ט ל י ך - <u>בנב</u>.

1711 " ער רעט מיט זיינר צונג שלעכטי ריד וואש ער

בידארף אויף זיין הויז גיזינד צו שטראָפן אונ׳ 1075

לערנט זיא האנדלן, דש איז אלש <u>גינישליך</u>".

<u>צאינה וראינה, 2, דף קמה - 3.</u>

<u>רעד</u>: מיינט עס ׳געגיש׳? אפשר אַ גרײַז און

ס׳דאַרף זײַן ׳גימיטליך׳?

ג ע נ י ט ן ז י ך - <u>אויסוו</u>, <u>פֿאַר</u> <u>געניט זיך</u>.
אײַנאַרבעטן זיך, איבערחזרן געוויסע טוּונגען
סיסטעמאַטיש, אַ סך מאָל מיטן ציל צו קריגן אָדער
פֿאַרפֿעסטיקן קענטענישן, געוווינהייטן, צו פֿאַרפֿולקומען
באַקומענע פֿעיִקייטן. % די תלמידים <u>געניטן זיך</u>
אין באַנוצן ריכטיק דעם מין פֿון סובסטאַנטיוון אין
ייִדיש. די סטודענטן <u>געניטן זיך</u> צו מאַכן עקספּערי-
מענטן אין דער לאַבאָראַטאָריע. דער ספּאָרטלער <u>געניט זיך</u>
אין לויף אויף 100 מעטער.

1954 : " אין ייִדישן לבֿוש ברעגגט אים |דאָס שפּריכוואָרט|
שוין בוקסדאָרף מיט 350 יאָר צוריק און גיטאָן, 1076
אַז מען האָט אים גענוצט בײַם געניטן זיך אין
אַזאַ הייליקער אומנות ווי מוהלשאַפֿט".
<u>י. ריבקינד, פֿער 90, XIV - 3, ז' 73.</u>

ג ע נ י ט ע וו ע ט – <u>פאר פון</u> <u>ניטעווען</u>.

153 .[redacted] - גענ

(?נ?) ג ע נ י ט ע ר ט - אדי. בנב.

1920 " דאס גארניזאן=שפיטאל. שווארצע ווענט |...|,

1085 די בריקן געגאסן מיט צעמענט, די געניטערטע

פענצטער זענען הויך". לאנגערמאן, 1, 72.

ג ע נ י ט ק י י ט - די, =ן. די אייגנקייט צו
קענען טאָן עפּעס גוט און געשיקט, מיט אַ סך באַהאַוונטקייט,
אַ דאַנק אַ סך פּראַקטיק אין דער זאַך. % זײַן געניטקייט
קומט פֿון אַ סך יאָרן אַרבעט אין דעם פֿאַך.

1914 " בײַדע האָבן געדאַרפֿט אַרויסווײַזן פֿאַרן עולם
1086 איר |דער בעל=הביתטעס| בריהשקייט און געניטקייט
אין הלכות הכנסת=אורחים". מ. ריבקין, 1, 15.

1932 " די ייִדישע אַרבעטער אין פּינסק זײַנען געווען
1090 אָריגינעל אין זייער געניטקייט זיך צוצופּאַסן צו
זייערע וווינונג=באַדינגונגען". טשערניאַווסקי, 1.

1943 " אַלע נוצן אויס זייערע קיך-קענטעניש
קאנק און געניטקייטן |...|". אסתר, 5, 52.

1959 " מע דאַרף נאָר האָבן דערצו גענוג קענטעניש,
1087 פֿאַרשטאַנד און שרײַבערישע געניטקייט".
ניגער, 9, 271.

ג ע נ י ט ש אַ פֿ ט – די/דאָס, באַ. דזור געניטקייט.

1103 1814 " חכמים האַלטן זיך אויף מיט זייער געטשאַפֿט".

איבן, לעפּין, 1, משלי, י – 14.

1891 " איך יעדן ענין מוז מען האָבן אַ קלאָרע ידיעה,

1111 יעדעס פֿאַך ברויך געניטשאַפֿט". וועבער, 1, 4.

1931 " |...| וועגדן מיר אויך אָן די זעלבע פֿאַך=

1105 געניטשאַפֿט". נאַדיר, 5, 222.

1944 " |...| האָט געקוקט אויף דעם פֿאַרביקן עולם

קאנק וויַיבער מיט דער געניטשאַפֿט פֿון אַ מיַיסטער, וואָס

קען איין אינסטרומענט". י.י. טרונק, 3, 173.

☐ שוו: געניטשאַפֿט קאָסט געלט – א) געניטשאַפֿט קומט

אָן מיט אַ סך מיַ; ב) אַז מע וויל האָבן אַ געניטן

בעל=מלאכה, דאַרף מען טיַיערער באַצאָלן.

ג ע נ יי – דאָס, בא. 1. דאָס דוערנדיקע נייען.

% דאָס <u>געניי</u> פֿון פֿרי ביז שפּעט בײַ נאַכט האָט זי קראַנק געמאַכט. דאָס מיידל פֿאַרדינט פֿון <u>געניי</u>.

1871 " |...| האָט אַן אַלטע פֿרוי רחמנות געהאַט אויף
מיר און האָט מיר צוגעשאַרט <u>געניי</u> פֿון אַ גוטן מאַגאַזין". 1121
<u>ג. ראַוויטש, 1א, 19.</u>

1927 " צי זי וועט אַזוי שוין טאַקע // אין איר געל
געבלימטן קליידל // ביז אין גרויען צאָפּ פֿאַרזיצן 1128
// אײַנגעקאַרטשעט בײַם <u>געניי</u>". <u>מ.ל. האַלפּערן, 2, 28.</u>

1956 " |...| ווי נאָר אַ פֿייגעלע צום שטוב פֿאַרפֿליט,
// איז אויס <u>געניי</u>, איז אויס געהאַווע". 1133
<u>מאַרקיש, 11, 557.</u>

2. דער בגד, וואָס ווערט געגנייט. % די שנײַדערקע מאַכט אַ קליינעם איבערדרײַס און לייגט אַוועק דאָס געניי אויפֿן טיש. בײַם פּרעסן איז דאָס געניי אַ ביסל פֿאַרגעלט געוואָרן.

1864 " גדולה האָט תמיד געשוויגן, דעם קאָפּ אַראָפּגעלאָזט אין איר געניי |...|". פֿער 177, נ' 20, 312. 1131

1934 " אין גערויש פֿון ניימאַשינעס שלענגלען זיך שטעפּנדיקע נעט. אײַלנדיק אין איין ריכטונג, פֿירן ביינדלדיקע פֿינגער דאָס געניי".
ל. קאַצאָוויטש, דערצ' "אַטאַקע", פֿער 15 א. 1126

|| געניייער - דער, =ס. (איר) דער וואָס נייט (אַ שנײַדער, אַ שוסטער).

1956 " |...| געוווּסט, אַז דאָס ייִנגל דאַרף האָבן אַ
פֿאַר שטיוול... און ער גייט נאָר, דער גרויסער געניייער 1201
מייַנער". סיימאָן, 1, 53.

געניייערײַ – דאָס. בא. (איר) "דאָס נייען" |קטוו|.

0 געניייגעלט – דאָס. בא. דאָס געצאָלט (מלאכה=געלט)
פֿאַר אויפֿנייען אַ בגד, ./. דער פּועל האָט באַקומען דאָס
געניייגעלט און נאָך אַ פֿאַר גילדן פֿאַרן ברענגען
דעם מלבוש.

גענייגט — 1. פֿאַר פֿון נייגן (זיך).

2. אדוו. פֿרעד. (זײַן) גענייגט. (זײַן מער) וויליק, געשטימט, גרייט, צו עפּעס/אַמעצן; דיספּאָנירט, נוטה זײַן. % דער בחור איז מער גענייגט צו שטודירן מעדיצין איידער צו הומאַניסטישע וויסנשאַפֿטן. די ווײַלער פֿון דעם אָרעמען קוואַרטל זײַנען גענייגט צו שטימען פֿאַר דער אַרבעטער=ליסטע.

1888 " גראַד איז הײַנט געווען דער טאָג אַ וואַרעמער,
אַ שיינער, די זון האָט געשײַנט, אַ פֿרייד, אַ פֿאַרגעניגן. קא נק
איז ער |הערשעלע| גענייגט געווען זיך צו באַרויקן
מיט דעם דאָזיקן געדאַנק |...|". מענדעלע, 3, 212.

1960 " |...| זײַן טאַלאַנט איז געווען נאָך מער גענייגט
צו דעקאָראַטיווער מאָלערישקייט". ניגער, 10, 110. 1150

|| **גענייגטקייט** – די, בא. אייגנשאַפֿט פֿון זײַן גענייגט; נטיה, דיספּאָזיציע.

1932 " עס זײַנען אַוועק יאָרן ביז איך, דער פֿריִערדיקער 'פּראָלעטאַריאַטעווען', מיט אַ **גענייגטקייט** צו מאַרקסיזם, האָב זיך ענדגילטיק געשטעלט אויפֿן וועג פֿונעם רעוואָלוציאָנערן מאַרקסיזם". קאָן, 1, 16.

□ **גינייגט.**

1648 " מיט אלן זכן איז מן גיוועזט אונז **גינייגט** // מיט עשן אונ' טרינקן אונ' גוטי ווארטן". מגילת ווינץ, דף 25. 1151

1734 " אונד פֿור בלייבה נאך גאטליכה אבהוט אונד

1136 גנאד, עמפֿפֿעהלונג, איר אליר גטרייאשטה פֿול גינייגטה

פריינדן".

רעד: ניט זיכער אין דער פֿאסיקייט פֿון די ציטאטן
פֿון אַלט=ייִדיש צו דעם באַטייט. צו דער צווייטער
אין סתם גאַלע דייטש...

גענײדעם – דער, =ס. (שלש) אײדעם .

(צונויפֿשמעלץ פֿון 'אײדעם' און 'גן=עדן', אָפּט

אַרויסגערעדט ווי 'גאַנײדעם').

1887 " ער האָט זיך אָנגערעדט מיטן גענײדעם, מע זאָל

מיך אַ לעבעדיקע אַרײַנטרײַבן, שונאי=ציון, אין דער 1158

ערד אַרײַן און גענוג!" שלום=עליכם, 15, 11.

163 - [illegible]

ג ע נ יי ז ט - פאר פון בייזן |הארקאווי|.

ג ע נ י י ט - פֿאַר פון נייטן.

ג ע ב י י ט – פֿאַר פֿון נייען.

ג ע נ יי ט י ק - אַדי/אַדוו. זייער/אומבאַדינגט נייטיק, וואָס מע דאַרף/מע מוז שוין, תיכף (האָבן, טאָן); דרינגלעך/דרינגענדיק. % זיי דאַרפֿן **געניייטיק** אַ גרעסערע סומע צו באַצאָלן אַ חובֿ. ער דאַרף **געניייטיק** צוגיין מבֿקר=חולה זײַן דעם חבֿר.

1819 " |...| זיי דאַרפֿן **גינעטיג** שיקין נאך דעם רבין זאל לעבן". פֿערל, 1, 131. 825

1861 " א פֿאקטער איז באמת זייער א **געניייטיקער** מענטש פאר א פרעמדן פֿריץ, וואס קומט אין שטאט אריין און דארף עפעס איינקויפן". אקסענפֿעלד, 38,1. 1188

1938 " מיר קענען זיך באַגיין אָן דעם |...|, מיר דאַרפֿן אים נישט אַזוי **געניייטיק**". מאַנגער, 1, 272. 824

1973 " |...| עפּעס זייער אַ **געניייטיקער** עניין". אליצקי, 5, 176. 1180

|| **גענײַטיקייט** - די, =ן. אייגנשאַפֿט אָדער מצבֿ פֿון זײַן גנייטיק|אהוו|.

ם

<u>גיניטיג/גיניטיגט</u>

1626 "|...| גוט בישפט אלש וואש איין מענש |...|
1187 דרף וואש <u>גניטג</u> איז און וואש אפילו ניט אזו גאר
זיר <u>גניטג</u> איז". <u>ס' המגיד, 1, תהילים, קג - כב.</u>

1676 "|...| איך בין ניט |גע|קומן פון עשין וועגין צו
1185 נויארט איך בידרף דען ווירט <u>גיניטיגט</u>".
<u>ברנט שפיגל, פרק ו'.</u>

1723 " דארום וואש מיך גידוכט האט דז איין אונזרי
1183 קהילות אונ אונזר לאנד ניט <u>גיניטיק</u> איז גיוועזן,
דאש זעלביגי האב איך אוישן גילאזן". <u>לב טוב, 2, דף 2/82.</u>

168 – גיל

ג ע ב יי ט י ק ט (ז י ך) – פֿאַר פֿון נייטיקן (זיך).

גענייטיקן זיך - **אוטוו.** (**עלט**) נייטקן זיך, דאַרפֿן/מוזן (האָבן/טאָן) % **גענייטיקן זיך** **אין עפּעס.**

גענייטיקן זיך **צו טאָן עפּעס** .

1866 " איבער דעם זעט זיך די אײַזנבאַן=פֿאַרוואַלטונג **גענייטיקט** מיט דעם באַקאַנט צו מאַכן |...|". 1192

פער. 177, נ' 33, ז' 522.

1875 " נון, וואַר **גענייטיקט זיך** אויפֿצוזוכן עפּעס אַלטע שפּאַטקעס |=ירושות|". **דיק. 78, 22.** 1189

רעד: דעם אויסטייטש "שפּאַטקעס=ירושות" גיב איך לויט א באמערונג, וואס פאררופט זיך אויף דינסדן: שפּאַטקעס - P: Spadki . און אפשר איז סתם א טעות און ס'מיינט 'שמאַטקעס'? מע דאַרף נאכזען א ברייטערן קאנטעקסט!

1929 " דער דירעקטאָר <u>אין גענייטיקט</u> געווען נאָכצוגעבן

די פֿאָדערונג". <u>טײַטש, 3, 169.</u> 827

1974 " לאה, די פֿאַרשטייערין פֿון הכשרה=קיבוץ האָט

געזאָגט, אַז דער פּונקט <u>גענייטיקט זיך</u> אין אַ סאַניטאַר". 1191

<u>עלבערג, 2, 279.</u>

171 גענ - [redacted].

ג ע נ יי ט ס – דאָס, באַ. (עלט) גאַרדעראָב, טואַלעט

|סטוטש 522|.

ג ע נ י י ט ע ר ה י י ט – <u>אַדור</u>. אין מצבֿ פֿון זײַן

געניײט, געצווּנגען. % ער האָט זיך געשמדט <u>געניײטערהייט</u>,

מע האָט אים געסטראַשעט מיט הרגענען.

ג ע נ יי נ ט – <u>אדי</u>. (<u>בנב</u>)|טערמינאָלאָגיע פֿון געאָמעטריע און טריגאָנאָמעטריע, ווילנע, 1921|.

<u>רעד</u>: 'גענײנט' אָדער 'גענײַנט'? – אויפֿן קאַרטל איז ניט קיין פּתח, שטייט: <u>גענײנטע</u>.

174 .[redacted] - גענ

ג ע נ יי ע כ ץ - דאָס, =ן. דזוו גענייַ, בב 1 - 2.

(אָפּט איראָניש וועגן אַ שלעכטן אופֿן פֿון נייען).

% פֿאַר אַזאַ גענייעכץ דאַרף מען אים גאָרניט באַצאָלן.

175 – גדל

ג ע נ י כ וו ע ט – פאר פון ניכוועז |הארקאווי|.

ג ע נ י כ ש ו ל ט |געניכשלט| – (שנש) געשטרויכלט.

1934 " דאַרף מען צוימען די זינדיקע תאווה // אויף

יעדן געניכשולטן טראַט". פּײַנבערג, 2א, 10. 1389

177 .[redacted] - גענ

[וואכס ?]

ג ע נ י ל ק ע - די, =ס, פּפֿ <u>גנילקע</u>. די פֿרוכט

פֿון אַ ווילדן באַרנבוים, איז גוט צום עסן ערשט נאָכן

אײַנליגן זיך אַ געוויסע צײַט, ווען דאָס באַרל

ווערט ווייך; אויך דער נאָמען פֿון אָט דעם באַרנבוים. 1203

% די <u>גנילקעס</u> ווערן פֿאַרטיק ערשט נאָך ימים=נוראים,

ווען זיי ווערן אײַנגעפּוילט אַביסל.

P: gnilka

177/1   גע -

128

(?נ?)   ג ע נ י ס ב אַ ר - אַדי/אַדוו. (דטשמ) וואָס טויג צו געניסן.

ג ע נ י ס ט ע - די, =ס. |סטוטש 250|. (באַט)

אַ געל בליִענדיקער קוסט, מיט עלאַסטישע, דאָרניקע

בלעטער, וואַקסט ס׳רובֿ אויף אַ טרוקענעם באָדן.

טרעט ארויס אין פארשיידענע זגאַלן (ווסנ (Genista .

MHD: genster.

ג ע נ י ס ל ע ך - <u>אַדי/אַדור</u> |סטוטש 268|.

וואָס מע געניסט דערפֿון, מע האָט הנאה, געשמאַק,

באַטעמט.

ג ע נ י ס ן – אוטוו/טרוו, פֿאַר גענאַסן. געניסן
פֿון עפּעס, געניסן עפּעס. 1. נעמען (אין מויל :
אַרײַן) פֿון מאכלים און געטראַנקען. % די חתונה=
געסט געניסן פֿון דעם רײַכן כיבוד.

1873 " געניסן זי אַ ביסל קאָנפֿיטור, – האָסטו איר
1324 געוויזן אויפֿן צעבער, – געניסן זי, מאַדאַם!".
מענדעלע, 1, קאנק 94340/94450.

1901 " דו ברויכסט שוין אָנהייבן צו געניסן געזונטע
א/1324 שפּײַז". באלפּס, 4, 3, 133.

1935 " אַלע געמײַנע און הונגעריקע געניסן פֿון
ב/1324 זײַנע שפּײַזן". באשעוויס, 1, 133.

1957 " ער האָט ליב געהאַט צו געניסן אַ ביסל פֿון דעם
1224 ביטערן טראָפּן פֿאַרן עסן". א. ריוועס, יזב 11, 248.

2. געבראָכן, ניצן, האָבן אין באַנוץ. % מיר געניסן
די פֿרוכטן פֿון אונדזער אַרבעט.

1865 " פֿאַר אַלץ, וואָס דו געניסט, דאַנק אָפּ גאָט |...|".
צווייפֿל, 2, 80. 1264

... " און אויך דער ·מי· הייבט אָן פֿאַרדריסן,//
אויסגעקליגט, צונויפֿגענומען,// און נאָך מיר וועט 1320
דאָ עמעץ קומען,// וועט מיַין האָב און גוטס געניסן".
פּרץ, 14, 208.

1929 " אַ מענטש, וואָס האָט שוין אַלץ דורכגעלעבט, אַלץ
גענאָסן, |...| וואָלט ניט געקענט רעדן מיט מער
האַרציקייט |...|". בעל=מחשבֿות, 2, 205.

1959 " ער קאָן ניט געניסן דעם פּראָדוקט פֿון דער
שאַפֿונג ביחידות, אַזוי ווי דער ליטעראַרישער
קריטיקער נעמט אויף אַ בוך". ניגער, 9, 280.

3. האָבן אַ נוץ, אויסניצן.

1867 " און אין האַרצ*ן וועסטו טאָן קלערן,|...|//

פֿילייכט איז שוין געקומען דער טאָג // פֿון ווייַב 1261

און קינדער ווערן אָפּגעריסן // און פֿון גאָר מייַן

געלט ניט צו געניסן". אנ. ישרי לב, דף י/א.

1888 " ווער האָט דען ניט גענאָסן און פֿון מיר ניט

אָפּגעלעקט אַ ביינדל". מענדעלע, 2, ~~9. 92~~. דאָק 568600.

1962 " די רוצחים |אוקראַינער| האָבן |...| אָן מורא

גענאָסן פֿון דעם אַנגעראַבירטן |ייִדישן| פֿאַרמעגן". 1270

מ. גילדענמאַן, יזב 6, 209.

4. האבן גענוס, הנאה, פארגעניגן, באפרידיקונג.

% מיר האבן זייער גענאסן פון דעם קאנצערט.

1836 " ווען זי |די מעוברתע פרוי| נעמט איר יעציגן

1281 שטאנד פיר א קראנקייט אן און געניסט ניט דעם פרישן

לופט און אלע בעוועגונג |...|". בערלאנט, 1, 4.

1909 " איך בין געווען גליקלעך! כ'האב גענאסן

1315 דעם לוקסוס פון ליבע און אומבאשרענקטע פרייהייט".

עדעלשטאט, 4, 365.

1929 " ברענג ניט ארויס קיין געדאנקען, זיי שטיל

1212 ווי א וואסער, ורעסטו גענישן פון קלארן זיין".

קולבאק, 3א, 601.

1975 " דער עולם דא געניסט מער פון דער רייזע, ווי

א/1212 מיר אויבן". באשעוויס, 6, 231.

5. (אין באַהעפֿט מיט געוויסע אַבסטראַקטע סובסטאַנטיוון)
האָבן, פֿאַרמאָגן, האָבן אַ חלק/אַן אַנטייל אין עפּעס,
האָבן אַ רעכט צו עפּעס. % דער געלערנטער געניסט
פֿון אַלעמענס דרך=ארץ און אָנערקענונג. זיי געניסן
פֿון אונדזער צוטרוי. די ייִדן אין אַמעריקע געניסן
פֿון אַלע בירגעררעכט.

1888 " יענעמס עלטער=באָבע האָט גענאָסן פֿון אַ
גוטער דערציִונג, אַן עדוקאַציע |...|". מענדעלע, 2, קאנ40970ק. 1225

1925 " פֿון דער פֿיזישער און גײַסטיקער קולטור האָט
גענאָסן נאָר אַ לפֿי=ערך קליינער אייבערשטער שיכט 1317
|...|". פּער 171, ב' 4.

1953 " עס איז גענוג צו דערמאָנען אָן דעם הויכן סאָציאַלן
אָנזען, וואָס עס געניסן די קוועיקערס סײַ אין 1307
ענגלאַנד סײַ אין אַמעריקע". גרינבערג, 2, 307.

|| געניסונג – די, =ען. אַקט פֿון געניסן.

געניסער – דער, =ס, ווע די געניסערין/געניסערקע.

1. דער/די וואָס געניסט, ב 1.

1943 " ס'האָבן זיך באַדאַרפֿט טישן ברעכן פֿון דעם וואָס
ס'פֿאָדערט זיך פֿאַר אַזוינע הויכע געסט און געניסער
פֿון עסן און טרינקען". נסתר, 5, 249.

1948 " |איך טעם| וואָס דער געניסער פֿילט, בעת ער
בײַסט אײַן די פֿרוכט, ליגט די באַרעכטיקונג פֿון בוים". 1329
רויזענבלאַט, 6, 14.

2. דער/די וואָס געניסט, ב 2.

1970 " די צאָל געניסער פֿון דער קיך, וואָס זענען
אימשטאַנד צו באַצאָלן דעם מינימאַלן אָפּצאָל, איז 1331
געפֿאַלן". יזב 15, 749.

3. דער/די וואָס געניסט, ב 4.

1959 " ווער איר |...| קאָנען זאָגן, ווער פֿון זיי
איז אַ לירישער קונסט=געניסער, און ווער אַן עפּישער". 1326
ניגער, 9, 46.

4. (ספּעציעל) אַ מענטש וואָס האָט ליב צו געניסן פֿון
אַלץ, אַן עולם=הזהניק, אַן עפּיקורעיער.

1937 " ער איז געווען אַ לעבנס=געניסער דורך און
דורך, ספּעקטאַר". אלחנן צייטלין, פּער 23, 498. 1334

1956 " היינע איז געווען אַ געניסער אין גריכישן
זין, ער האָט זיך ניט אָפּגעזאָגט פֿון די הנאות פֿון 1330
לעבן". י. מ. ניימאַן, פּער 38, 175.

געניסעריש – אַדי/אַדוו. אויפֿן שטייגער פֿון אַ געניסער.

געניסערישקייט – **די, בא.** אייגנשאַפט צו זײַן געניסעריש.

... "קעגן עולם=הזהדיקייט און **געניסערישקייט**".

1336 אהרן צייטלין | ווה?.. |.

דעם טויט געניסן – אַננעמען דעם טויט.

... "אַ שוידער איז מיר דורך, דורך יעדן אבר,//

1293 אַז זי האָט געטון דעם טויט **געניסן**". פּל.

1910 " פֿיל נפֿשות, אַלטע און יונגע, האָבן ליבער דעם

1302 **טויט גענאָסן**, איידער צו פֿאָלגן דעם רשע |אַנטיאָכוס|".

פֿרוג. 3, 35.

געניסט גוטס! – ווינטשעוואַניע בײַם אָנטרעפֿן עמעצן עסנדיק (דזוו "מיט אַ גוטן אַפּעטיט!") |בערעזניאַק|.

שוו: זאָלן זײַן חתונות, בריתן, וועלן מיר אויך געניסן.

אַ גוטן ביסן ווילט זיך איטלעכן געניסן.

מער צו וויסן, מער צו געניסן.

ם **גיניסן/גניסן.** מה"ד: (ge)niez(z)en

.2 ⟵----

1744 " דער מענש זאל זיך גווינין צו <u>גניסן</u> פון
1283 דיזי וועלט נאר וואש גאנץ ניטיג איז אביר ניט
נאך זוכין פיל איביר פֿליטיג אונ׳ אום נוצליכי
איבר קייטן". <u>בחינת עולם, 1, כט - 3</u>.

.3 ⟵-----

1716 " |...| ווען דיא לייט איינר דען אנדערן
1311 טובֿות טון אום איין שם אדר כבֿוד דר פֿון צו האבן,
אדר דז ער וויל וואש אין דען עולם דר פיר <u>גניסן</u>".
<u>חובֿות הלבֿבֿות, 1, מד - 2</u>.

15.44 " גינוצט אידלהער אונ' ואטר גידענקט אן אונזרן

גוט. // לושט אין אויך <u>גינישן</u> דש ער אייער טוכטר 1309

הו האט". <u>שמואל=בוך, סטראפֿע 431</u>.

4 ←---4.

1676 " דא האט זיא איין שוין הויז גיבויאט דז הויז

בישטיט איביג <u>זיא גינישן</u> דיא וועלט אונ' יעני וועלט". 1312

<u>ברנט שפיגל, פרק ה'</u>.

1732 " דער שכר פון דיא צדקה צו <u>גניסן</u> פלעגט בייא

דיא ווייבר מעהר צו זיין, ווייל זיא קאנין דיא 1211

עניים געבן אזו בלד אז זיא קומן אין איר הויז

אריין". <u>עיון יצחק, 1, 2/א</u>.

<u>רעד</u>: ס'קען זיין אז "גניסן" איז דא אין עלטערן
באטייט פון מה"ד, ד"ה "באקומען, קריגן".
ז"ל ספק איז אויך לגבי די איבעריקע ציטאטן.

.5 ⟵---

" אבר די קינדער פון צדיק גניסן יוא דעם פֿאטר 1626

זכות נאך זיינעם טוט". ס' המגיד 1, משלי, יא - ז. 1276

" אונ' דא ער אויף דיא וועג וואר אום אהער 1743

צו קומן, איז ער (בעו"ה) גשטארבן, זיין (זכות 1282

זאלן מיר גניסן". שארית ישראל, 1, קלו.

<u>געניע I</u> - <---- <u>געני/געניוס.</u>

192. [redacted] - גענ

ג ע נ י ע !II - פּפּ געניאַ. (שגל) "סינאָנים פֿאַר געסטאַפּאָ אין די פּוילישע געטאָס", |ג. בלומענטאַל, פּער 90, XIX - 1, 1959.|

193. [redacted] - געב

ג ע ב י פּ ע ק – דער, =עס. " אַ מעסערל מיט אַ
הילצערן הענטל" |אויסטײַטש פון א. ראבא, "מײַן לעבן"|.
דזוו קניפּיק, אַן אײַנלייג=מעסערל.

194 גענ - [redacted].

(?נ?) ג ע נ י ץ - <---- גענעץ.

195 .[redacted] - גענ

(?נ?) ג ע נ י צ ו ל ט |געניצלט| - אַדי/אַדוו. (לאָקל,ווענגראַוו,

1344 פּוילן) (אָפּ)געראַטעוועט, ניצל געוואָרן"|קטונ|.

196 - גיג

ג ע נ י צ ט - <u>פאר פון ניצן</u>.

197.[redacted] - גענ

(?נ?)   ג ע נ י צ ן - <---- <u>גענעצן</u>.

ג ע נ י צ ע וו ע ט - פאר פון ניצעוועץ.

199 גענ -

גענ׳יק - דאס/דער. =ן. הינטערשטער טייל פֿון האַלדז;
ר
נאַקן, קאַרק.

1882 " שטאַרקע אָדערן און רויטע אין דעם געניק |טעקסט:

גיניק| פֿון איין זכר צייגט אויף גרויסע עזות". 1363/א

גאַלינו, 1, 17.

1916 " |...| פֿון דיין אויג האָט מילד אַרויסגעשפּונען

זיך אַן איינציקער לאַנגער בליק// און מיך פֿאַרוועבט, 1363

// ביז כ׳האָב געבויגן מיין געניק // אין שאַנד צו

דיינע פֿיס". יהואש, ליד"דער היילקער".

1929 " כ׳האָב |...| אַ קנאַכיקן האַרטן געניק".

מ. קולבאַק, 4, 9. 1364

//

ברעכן דעם געניק (וואר: ברעכן האלדז און געניק) –
שטארק צעקלאפט ווערן, צעהרגעט ווערן.

1888 " גלייכער צו גיין פאמעלעך |...| ווי צו פליען
און דערנאך אראפפאלן, ברעכן האלדז און געניק". קאנק
מענדעלע, 3, 174.

1921 " ס'איז חי=געלעבט געווען// און מיטגעהאלפן
שפרינגען,// און מיטגעטאנצט האט אלץ,// געבראכן 1381
האלדז=געניק!". בראדערזאן, 4, 22.

1943 " צעברעכן זייער געניק מיט דער פעסטער האנט".
אש, 14א, 183. 1352

200/1 גענ-

ם <u>גיניק/גניק</u>.

1679 " אונ׳ דיא ערשט גיבוארט פון איינם אייזיל זאלשטו אויז ליזן מיט איינם לאם, וואו דוא אביר ניט ליזין ווערשט, זוא ברעך אים דאש <u>גיניק</u>". <u>בליץ, שמות, ג - יג</u>. 1363/ב

1711 " אונ׳ דער דין איז ביי דער עגלה הערופה דאס <u>גיניק</u> אב צו שלאגין מיט דען האמיר". <u>נחלת צבי, 1, מח/ג</u>.

(?נ?) ג ע נ י ק ל ט – אדי/אַדוו. באַדעקט מיט אַ שיכט ניקל.

% געניקלטע שטולן.

1967 " אַ פֿאַריקמאַכערסקע, מעג זי זײַן געניקלט

פֿון אויבן ביז אַראָפּ, איז זי פּאַרט אַ פֿאַריקמאַכערסקע". 1384

קאַרפּינאָוויטש.

202 – גיל

ג ע ב י ש ט ש ע ט – <u>פֿאַר פֿון</u> <u>נישטשען</u>.

203 [redacted] - גענ

ג ע ב ע - ----← גען.

ג ע נ ע אַ ל אָ ג י ע - די, =ס. 1. הילפֿס=וויסנשאַפֿט פֿון דער געשיכטע, וואָס פֿאָרשט דעם אָפּשטאַם, ייִחוס פֿון מענטשן.

2. אָפּשטאַם, ייִחוס=בוים פֿון אַ מענטשן.

1929 " דער פּאַראַלעל, וואָס אַ געוויסער עוגעניסט האָט דורכגעפֿירט צווישן צוויי אַמעריקאַנער משפּחות |...|, וועמעס גענעאַלאַגיע ער האָט אויסגעפֿאָרשט". פֿער 70, נ' 6.

1953 " זיי האָבן געקאָנט זייַן גענעאַלאַגיע אויך
פֿאַרשוויַיגן, אָבער זיי האָט |...| ניט שאָקירט |...| 1399
אַז ר' עקיבא שטאַמט גאָר פֿון גויים". גרינבערג, 2, 74.

|| גענעאַלאַגיש - אַדי. שייכדיק צו גענעאַלאָגיע.

% גענעאַלאָגישער בוים.

205 גענ - [redacted].

1929 " |...| אַרומרעדנדיק די קרובֿהשאָפֿט |...|

אויפֿן יסוד פֿונעם באַגריף וועגן דער עקסיסטענץ 1401

פֿון אַ קעגנזײַטיקער <u>גענעאַלאָגישער</u> אָפּהענגיקייט |...|".

<u>פֿער 73</u>.

205/1 ג ע נ ע ב ע כ ט - אדי/אדי. (שנש) נעבעכדיק, 145

ארויסרופנדיק רחמנות, באדויער.

1947 " די זעקסטע שטול איז פוסט געשטאנען אויבן אן,

// געגעבעכט לער, ווי אן דעם קאפ א היטל". 1404

לעיעלעס, 4, 64.

ג ע נ ע ג ל ט – **אַדי/אַדוו.** 1. מיט נעגל (פֿון פֿינגער).

1868 " אונדזער ר' יחיאל חנה פּעסעלעס האָט שוין

אויסגעצויגן זיינע **גענעגלטע** פֿינגער, דען ער וואָר 1407

איין מוהל |...|". דיק, 36, 25.

2. באַשלאָגן מיט נעגל (טשוועקעס).

... " איך טו דיר אָן זילבערנע גלעקלעך // מיט

פּאַדקאָוועס פֿיינע פֿון גאָלד,// **גענעגלט** מיט דימענטענע 1406

צוועקלעך |...|". י. מאַרינאָוו, פּער 112, 205.

... " איך דער הייך – רו,שטרענג... אונטן דייטשן,

איטאַליענער, פֿראַנצויזן, וואָס לויפֿן מיט **גענעגלטע** 1405

שטיוול |...|". פּרץ, 15, 206.

ג ע נ ע ד י ק - אַדי/אַדוו. (עלט) דזוו גנעדיק/ גנאַדיק.

1893 " דאָס נײַע לאַנד דאַרף זײַן אַזאַ פּלאַץ, וואָס

דאָרטן זאָלן אונדזערע גענעדיקע ברידער קענען 1409

אײַנגרינדן און אײַנאָרדענען נײַע עמיגראַנטן".

סליווקין, 2, 69.

ם

גינעדיג.

1544 " איך הון בּון גוט י"ת אל דיא ביגערונג מיין.

// גוט ווערט קיינם קוניג מער אזוא גינעדיג זיין". 1415

שמואל=בוך, סטראָפּע 1745.

1676 " איז פֿאטר אודר מוטר טאט זא מן זיא גידענקט זא

זאגט מן (זכר צדיק אודר צדקת לברכה) אונ' אויף 1416

טויטש זאגט מן גוט י"ת זייא אין גינעדיג".

ברנט שפּיגל, פּרק לא.

|| גינעדיגליך - דזוו גענעדיק.

1696 " ער זאל שלאגן מיך איין (צדיק) גינעדיגליך

1417 אונ׳ ער זאל שטראפן מיך". |סידור| תפלה למשה, דף שד -2.

1748 " יהלמני צדיק חסד לאז מיר ליברשט קלאפפן דר

1418 צדיק גינעדיגליך". סידור תפלות II, דף קכט - 1.

209

גענ - [redacted].

ג ע נ ע ד י ק ן – טרוו. (עלט) טאָן חסד, באַשענקען,
באַגינציקן.

1893 " אין דער תפילה בעטן מיר ביי השי"ת, ער זאָל
1420 אונדז גענעדיקן מיט גוטן פאַרשטאַנד". פלאי שמו, 1,27.

ג ע נ ע ה ע ן (ז י ך) - אוטוו. (עלט) גענענען (זיך)
דערנענטערן (זיך).

1820 " און מיר זאלן אים ליב האבן און זייני ליב
האבער |...| מיר זאלן זיך צו אים גינעהין |...| 1424
און מיר זאלן פיינט האבן זייני פיינד".
חובות הלבבות, 2, ד - 2.

1843 " דרום האבן די ישראל ניט קענן גינעהן צו אים
|צו משהן| |...| מיט דעם ליכט איזט ער אום גהילט 1578
גוועזן". אהרן מטריבוש, 1, דף ג - ב.

...״? קדיק — דו ער מאכסט גנהן״. ריטלין 8, תהלים, כב - ד.

ם גינעהן/ גנהן.

1679 " דען זאל זיין הער אים גינעהן צו דיא ריכטר,
און זאל אים ברענגין צו דער טיר אודר בייא שטידל". 1502
איבז, בליץ, שמות, כא - ו.

גען - [redacted]. 211

1734 " דו זאלשט אין אשה אפילו אן קיין קליינן

פינגר אן זעהן, דען דער יצר/הרע טוט דער דארך 1582

צו דיר גינעהן". עיון יצחק, דף 6/ב.

212 - גזל

נאו?

ג ע נ ע=ר/נ ד ע וו ר ע ט |גענאוועדעוועט| – <u>פאר פון</u>

<u>נע=רנדעווען</u>.

ג ע נ ע ז ו נ ג – <u>די, =ען</u>. דאָס גענעזן ווערן,
דאָס געזונט ווערן, די אויסהיילונג. % די <u>גענעזונג</u>
פון דעם חולה איז צוגעגאַנגען פּאַמעלעך, נאָך גרויסער
מי פֿון די דאָקטוירים.

1936 " |מע ציילט ספֿירה| כדי די פֿאַרשטויסענע שטאָט
ציון זאָל ניט פֿאַרגעסן ווערן, זי זאָל געפֿאָרשט און 1425
דערמאָנט ווערן איר אויפֿצוברענגען איין <u>גענעזונג</u>".
<u>מחזור, 5, 168</u>.

1946 " אַפֿילו דער אָרעמסטער ייִד אין קוטנע האָט
מנדר געווען פֿאַר ר' יהושעלעס <u>גענעזונג</u>". 1432
<u>י.י. טרונק, 4, 167</u>.

1973 " |...| זענען צו מיר דערגאַנגען ידיעות וועגן
די באַדינגונגען אין <u>גענעזונגס</u>=בלאָק, וואָס זענען 1434
אַ סך ערגער ווי אין שפּיטאָל". <u>פֿרייבערג, 1, 436</u>.

ג ע נ ע ז י ס – <u>דער, בא.</u> – דער אָפּשטאַם, די

אָנהייב=סיבה, דער בראשית.

1933 " |...| ריכטיק פֿאַרשטיין מאַרקסן אין דער

פֿראַגע וועגן דעם <u>גענעזיס</u> פֿון געזעלשאַפֿטלעכן 1436

באַוווּסטזײַן |...|". <u>ש. שטשופּאַק, פּער 156, נ' 2-3, ז' 99</u>.

(?ב?) ג ע נ ע֜ ז י ק ו נ ג - די, =ען. דזוו גענעזונג.

1936 " לאָזט אַרויס דעם אײַטער און דאָס פֿאַרגיפֿטעטע

בלוט, כדי אָפּצוראַטעווען דעם גוף, ברענגען אים 1438

צו דער גענעזיקונג". י.י. זינגער, 6, 573.

216 גענ - [redacted].

ג ע נ ע ז ל ט ו ו ע ר ן - אוטוו. (שלש) גענעזן ווערן,

געזונט ווערן|סטוטש 426|.

גענעזן I/II - אדי/אדוו. 1. אויסגעהיילט, געזונט געוואָרן.

1896 " אַ גאַנץ פֿאָלק פֿילט זיך ווי אַ גענעזענער נאָך אַ
קראַנקייט". בינשטאָק, 1, 66. 1445

1952 " |...| זי איז מיד געוואָרן און איינגעשלאָפֿן.
דאָס מאָל – קרעפֿטיק, ווי אַ גענעזענע". שניאור, 92,12.

2. (פֿיג) אויסגעלייזט, באַפֿרייט פֿון עפּעס.

1926 – 1930 " ווען ס'וואָלט מיט דיר כּפּרות געשלאָגן
צו מאָרגנס באַלד נאָך דער חתונה, וואָלט איך געווען
אַ גענעזענער". אָפּאַטאָשו, 5, 162.

גענ - [redacted] 218

|| גענעזנקייט – די, בא. דאָס געזונט ווערן, די
אויסהיילונג.

1954 " מיט וואָס דערקלערט זיך די ניט-פֿאָרויסגעזעענע
גענעזנקייט פֿון דעם געפֿערלעכן חולה?". 1485
מוקדוני, פֿער 38, 241.

219. [redacted] - גענ

■ |גענעזן| ג י נ ע ז ן II – אוטוו. 1. איבערלעבן,

ארויסקומען גאנץ פון עפעס א צרה, ביצול ווערן,

אויסגעליידט ווערן. מה"ד: *Genesen* .

1544 " זיא שפרעכן דש דוד ביגערט דש קויניגש טוט.//

נון זיך ליבר הער ווער דען פפעלר צו שניטן הוט;// 1448

דוא בישט אים הולן בערג איך מיינן הענדן גיוועזן.//

דיא הושט בור מיינן לוייטן קוים קוינן גינעזן".

שמואל=בוך, סטראפע 600.

1666 " אונזר הער גאט ווערט אונז העלפן פארט אונ'

מאכין באלד גינעזן". איין שוין נייא ליד פון משיח, 1444

דף ג – 2.

1711 ' צין, מעס, קופפר איז אליז אין פרנקפורט

פיל גיוועזין,// אלז פר ברענט |...| אונ' ווענינג 1457

דער פון גינעזין". איין נייא קלאג ליד פון דער

גרושי שרפה... צייט אווע !!!, ז' 483.

2. געזונט ווערן,אויסגעהיילט ווערן

1697 " |...| אוב איך אייך העט קענן מאכן גיבעזן//

דא האב איך לאנג אויף גיטראכט // איך העט אייך גערן 1454

גימאכט // פיל מענכרלייא רפואות".

<u>ס' משלים, דף יז - II.</u>

גענעזנדיק – אַדי/אַדוו. היילנדיק, געזונט מאַכנדיק.

1948 " זיַין אָנקומען |...| האָט אַלע מאָל געשאַפֿן יום=טוב

קאנק האָט דאָס אויף איר אַזוי גענעזנדיק געווירקט, אַז

זי האָט אַ וויַילע אין איר קרענק פֿאַרגעסן".

נסתר, 6, 101.

1966 " די ערד איז אַ געלעגער פֿאַר אַ גענעזנדיקן

1469 שלאָף!". צאַנין, 1, 134.

ג ע נ ע ז ן וו ע ר ן / ז יַ י ן –/ געזונט ווערן,

אויסגעהיילט ווערן (זיַין).

1878 " ער האָט אים געשטעלט באַנקעס אי פּיאַווקעס,

אויך אין גאַנצן אים אָפּגעגאָלט און געזאָגט פֿאַרן 1466

אַוועקגאַנג, אַז נאָך די אַלע מיטלען וועט ער גענעזן

ווערן". מענדעלע 16א, 22.

1903 " זאָל אײַך גאָט צושיקן אַ מומע נחמה פֿון

אַצעלעס, וועט איר גענעזן זיַין און אויסגעלייזט 1480

ווערן". שלום=עליכם, 23, 104.

1944 " ס'איז דאָ אַ האָפֿענונג, דער קראַנקער זאָל אין

אויסלאַנד גענעזן ווערן". שניאור, 8, 50. 1475

2. באַפֿרײַט/אויסגעלייזט ווערן פֿון עפּעס, אַרויסקומען
גאַנץ, ניצול ווערן.

1908 " אָ, ווי ווערט מען פֿאַרט גענעזן // פֿון דער
מי, וואָס האָט קיין ברכה, // פֿון דער שענדלעכער 1461
מלאכה!". ראָזענפֿעלד, 2, 89.

1928 " אַ פֿײַער איז אַרום און אַרום! און גענעזן וועלן
מיר אַלע ווערן בקרוב - משיחס צײַטן זײַנען אָנגעקומען!". 1446
גאַדינער, 1, 16.

1965 " ער |ליליענבלום| ברענגט די איבערצײַגונג,
אַז אַ פֿאָלק קאָן זײַן גענעזן דורך אַ געזונטן 1479
חוש צום רעאַלן לעבן". פֿער 107, 769.

|| גענעזער -, דער, =ס, ווע גענעזערין/=קע(ס).
דער/די וואָס האַלט אין געזונט ווערן |סטוטש 426|.
0 גענעזן=היים - די, =ען. (נש, אויוו) סאַנאַטאָריע.

<u>גינעזן ווערן/זייך.</u>

.2 <----

1664 " זייך מיא אונ' ערבט האט ער גאנץ וואר לארן

// דיא טויבן האטן אים גאנץ דעץ זאמן אל אויף 1450

גילעזן // דרום <u>וואָרן</u> זיא נון אן פאר אים <u>גינעזן</u>".

<u>ס' משלים, דף טז - ז.</u>

1723 " דער דא ווערט פיל דארינען טון לעזין,//

דער ווערט פון אלין ביזן <u>ווערן גינעזן</u>". 1477

<u>לב טוב, 2, שער=בלאט.</u>

ג ע נ ע ז נ ט ו ו ע ר ן - אוטוו. (דיאל)

דזוו גענעזן וווערן |סטוטש 426|.

ג ע נ ע ז ע – די, =ס. דזוו גענעזיס.

1965 " |...| ווייַטער שטעלט זיך אָפּ דער אויטאָר

1486 אויף דער גענעזע פֿון די באַציִונגען צווישן ייִדן

און ליטווינער". פֿער 107, 545.

227 גענ - [redacted].

?נ? ג ע נ ׳ע ט |מין?מצ?| מין קאָץ |סטרטש 247|.

ג ע נ ע ט י ק — <u>די, בא.</u> די וויסנשאַפֿט וועגן דער־
ירושהדיקייט און פֿאַרענדערלעכקייט פֿון אָרגאַניזמען.

|| <u>גענעטיקער</u> — דער, =ס. אַ געלערנטער אָדער פֿאַרשער
אין גענעטיק.

1935 " דער <u>גענעטיקער</u> וועט |...| גראָבן אים דעם
טונעל פֿון דער צווייטער זײַט, למשל דורך שטודירן 1492
איינאייִקע צווילינגען". <u>מ. ווײַנרײַך, 3, 29.</u>

1970 " פֿאַר <u>גענעטיקער</u> איז, בכן שטאול אַן אינטערעסאַנטער
פֿאַל פֿון אַ באַדײַטנדיקער פֿערזענלעכקייט". 1491
<u>יזב 15, 581.</u>

ג ע נ ע ט י ש – אדי/אדוו. שייכדיק צו גענעטיק.

1917 " ער |העגעל| גיט צו, אַז זיי |דער˝דיאַלעקטישער˝

1495 שכל און דער פֿאַרשטאַנד| שטייען ביידע אין אַ גענעטישער

צונויפֿבונד". זשיטלאָווסקי, 7, 80.

1929 " אין איצטיקער צייַט קענען גרויסע נוצן ברענגען

1493 די לערע וועגן קאָנסטיטוציע, ירושהדיקייט |...|,

די גענעטישע סטאַטיסטיק". פֿער 70, נ' 1 – 2.

1949 " די דאָזיקע פּראָבלעם זאָל קודם=כל אויסגעפֿאָרשט

1496 ווערן גענעטיש, ד"ה דורך אויפֿכאַפּן די פֿאַרשיידענע

מאַניפֿעסטאַציעס, ווי זיי אַנטוויקלען זיך אין דער

קינדהייט". ל. לעהרער, פֿער 94, XXVIII, ז' 274.

230 - גימל

ג ע נ ע כ ט י ק ט - פֿאַר פֿון נעכטיקן.

ג ע נ ע כ ץ - דאָס, מצ? בנב.

1943 " ווי שווער און ווי אומבאַקוועם אים |איז געווען|,

האָט ער זיך דאָך אין גאַנצן איבערן חולה אויסגעבויגן, א/1499

דערביַי האָט ער דעם קרומען פֿוס אויסגעשטרעקט, ווי

אַ האָן, ווען ער צעשפרייזט |צעשפרייט?| אַ מאָל אַ

פֿוס מיט אַ פֿליגל צו אַ מין גענעכץ". נסתר, 5, 204.

רעד: זאָל עס זיַין אַ טעות במקום געלעכץ?געקעכץ?

232.[redacted]- גענ

?נ? ■ |גענעם| ג י נ׳ ע ם – איינגענעם, ליב. מה"ד *Genaeme*.

... " דיין זך איש גינעמר ווידר מין ציהן טויזנט

פפונט". מגילה-ליד, שורה 1123. 1500

....

רעד: דער אויסטייטש/און עטימאָלאָגיע איז אָנגעגעבן

אויפן קאַרטל, זעט אויס פון אויסשרייבער.

....

ג ע נ ע מ ע כ ץ - דאָס, =ער. בתב.

1939 " די וויַיבער אין דער היים האָבן זיך אָפּגעגעבן

מיט די אַלע גענעמעכצער |טעקסט: גענעמאַכצער| 1501

|...| און די מענער האָבן געאַרבעט אין די

וועלדער". אָפּשאַן, 1, 191.

ג ע נ ע ב ט ו ו ע ר ן/ז יי ן - אוטוו. אנגערופן

ווערן, האבן א נאמען, דערמאנט ווערן, פאררעכנט ווערן.

1838 " דאך וועל איך גינענט ווערן מיט איין שלעכטן

נאמען איש בוגד |...|". פאוויר, 2, דף ט-ב - ז. 1517

□ גינענט ווערן.

1661 " דא |אין יריחו| וואקסט אונ' שפרוצט דער

בוים (אפרסמון) דער דא גינענט ווערט באלסם". 1561

יוסיפון 2, קלב.

1783 " ביי דער בימעלטי גרענץ האבען אלי דען רוזישן

גלויבן וועלכי גינענט ווערדן, יוונים". 1515

מעשה גדולה מן אומן.

ג ע נ ע נ ע ן – 1. טרור, פֿאַר גענענט.(עלט)

דערנענטערן עמעצן/עפּעס, צוברענגען.

1848 " אונ צו גינעהנין אים צו דעם ווילין פון גאט".

חובֿות הלבֿבֿות, 3, 168. 1544

1872 " און טוען גרויסע תּפֿילות און גענענען זייער

האַרץ צו גאָט". צאינה וראינה, 3, פּרשה בשלח. 1542

2. (~~ספּעציעל~~ עלט) גענענען אַ קרבן/אַן אָפּפער – מקריבֿ זײַן

אַ קרבן אויפֿן מזבח.

1829 " און דער כהן זאל עס [דעם קרבן עולה] גענענען

צו דעם אפערשטול און ער זאל אפווערגן זיין קאפ". 1524

חומשי תורה, ויקרא, א – ט"ו.

1935xx " מרדכי=יוסף בן חנינא הכהן, פֿאַל נישט בײַ דיר!

דו וועסט נאָך גענענען קרבנות". באשעוויס, 1,45. 1569

3. אוטור. דערנענטערן זיך, צוקומען נאָענט/נעענטער.

% גענענען צו, [illegible].

1832 " די ישראל ריידן אין דעם גינעהנן פר׳ דעם ארון
קודש דיא איש לאזונג פון דיא ברכות פון שמונה 1522
עשרה |...|". איבן, מחזור 2, יד/א.

1863 " מען זאָגט צו איין נזיר וואָס ער טאָר ניט
טרינקען קיין ווײַן: גיי אַרום דעם ווײַנגאָרטן 1563
פֿון דרויסן און זאָלסט צו אים ניט גענענען".
אנ, נופת צופים, 1, 285.

1936 " גענען צו מיר, דלילה,// און נעם מיך אַט
אַזוי אַרום!". בראַדערזאָן, ב7, 110. 1505

1966 " די ערשטע גלוסטונג זײַנע איז געווען -
גענענען // און אַלץ וואָס אַרום אים, באַרירנדיק, 1565
דערקענען". האלקין, 4, 274.

גענענען זיך - דזוו גענענען, ב 3.

... " און מיר זאָלן אים ליב האָבן און זייַנע ליבהאָבער

1591 און מיר זאָלן זיך צו געגענען און מיר זאָלן פֿייַנט האָבן

זייַנע פֿייַנט". חובות הלבבות, 4, 14.

ם

גינעהניך.

----> 2.

1610 " אונ' ער זול גינעהנן אין |דעם קרבן היולדת|

1586 צו ור גאט אונ' ער זול ור געבן זי אונ' זי זול

זיין ריין|...|". טייטש=חומש, ויקרא, יב - ז.

1713 " אז דוא ארויף גינגשט דייני פריד אופפר

1528 צו גינעהנן |...|". מחזור, 1, קנד - 1.

.3 ←----

1626 " עש ווערט ניט ביגעגנן צו דיר קיין ביז אונ׳

איין פלאג ווערט ניט גינעהנן אין דיינום גיצעלט". 1549

ס׳ המגיד, 1, תהילים, צא - י.

1711 " איין פרעמדר דער גינעהנט אהער דער זאל

גיטיט ווערין". נחלת צבי 1, בראשית, יב/ב.

|| גינעהנונג - דאָס מקריב זיין אַ קרבן.

1610 " און ווען ער וואונט מיט אייך איין איילענדר

אונ׳ ער וויל מאכן גינעהנונג פסח |צו| גאט |...|". 1510

טייטש=חומש, במדבר, ט - יד.

ג ע נ ע ס ט (ע ט) - פֿאר פֿון געסטן.

ג ע נ ע ס ל - דאָס? מצ? בנב.

1956 " און שולדיק, אויסגעטראָגן |?|, איז געווען

דעם חנינה דעם צירולניקס מעוברתע גענעסל". 1594

מאַרקיש, 10, 278.

רעד: איז דא אפשר א דרוקפעלער? גענעסל=גענעמל

(אין סאוו' אויסלייג) = גהינמל? סיידן

ס'מיינט די פּקפּ פון נאמען גנעסיע = גנעסל.

אבער דער "ע" נאכן "ג" שטערט...

ג ע נ ע ץ I - דער, =ן. אקט פון גענעצן.

א לאנגער גענעץ. ער וויל איינהאלטן דעם גענעץ,
אבער ער קאן ניט מחמת מידקייט.

1873 " דאברע, יאק זשע |=גוט, ווי דען| האט מיט א
גענעץ געענטפערט די גויע". מענדעלע, 1, קאנק 405790. קאנק

1910 " איך פיל, אז ס'פאלט אויף מיר אן א גענעץ -
עס צערייסט מיר ממש דאס מויל". פרוג, 3, 77. 1609

1956 " מיט אים - די אלטע קאץ, |...| מיט א גענעץ
א פארשלינגענדיקן אלץ גיט זי א שטעל אויף אים 1612
די גרינע שניידנדיקע אויגן". מארקיש, 11, 479.

|| גענעצדיק - אדי/אדוו. ווי א גענעץ (שלעפעריק,
לאנגווייליק).

1930 " איך שטוב צעלייגט זיך יענע גענעצדיקע נאכמיטאג=
שטילקייט |...|". פערלע, 1, צייט פער 23, 447. 1617

גענעצל – 1. פּקפּ פון גענעץ.

2. (שלש, לאקל סאניק) "קליין יידל" |קטור|.

ד גרויס ווי א גענעץ – (וואר; ווולג) ווי א גענעץ פון א פּלוי (ביטול) זייער קליין.

מיט איין גענעץ מאכט ער דיך קעלט – (לאקל, סאניק) "וועגן די "שטאַרקע" |קטור|.

ג ע נ ע ץ II - דאָס/דער, =ן. (געאָל, קריסטאַלאָגראַפֿיע)בנב.

% קובישער גענעץ, ~~געשפּרייט צענטערדיק~~ קובישער גענעץ ,

|סטומש 204|.

אײנפֿאַכער גענעץ, פֿלאַכצענטערדיק

געשפּריצענטערדיק קובישער גענעץ [סטומש 204].

244 - גיל

ג ע נ ע צ ט - פאר פון נעצן.

גענעצן I - אוטור. 1. אומווילליק אייַנאָטעמען שטאַרק,
עפֿענענדיק ברייט דאָס מויל, טייל מאָל אויך מיט אַ
קול (מחמת שלעפֿעריקייט, לאַנגווייַל, מידקייט).
% דאָס קינד גענעצט שוין, מסתמא וויל עס שלאָפֿן.
טייל פֿון עולם גענעצט, זעט אויס אַז די רעדע
אינטערעסירט זיי ניט.

1851 " און זאל ניט הוסטן און געניצן, און ווען ער
גענעצט זאל ער דיא הענט ליגן אויף דען מויל". 1349
ס' היראה, 3, 11.

1888 " יידן כאַפּן זיך אַראָפּ פֿון די געלעגערס, גענעצן,
קנאַקן אויס די פֿינגער, דער שלאָף ליגט זיי אויף 1648
דער ברוסט". מענדעלע, 3, 85.

1927 " לאַכן איז אָנשטעקנד|יק, אַזוי ווי גענעצן".
מוקדוני, 1, 94. 1637

1968 " שמייכלט די בעל=הביתטע ווידער, ציט זיך,

קאנק גענעצט, פּאַרוזאַרפּט די הענט אויפֿן נאַקן".

גראַדע, 7, 305.

2. (פּיג) ניט טאָן גאַרניט, פּטרן די צײַט|סטוטש 434|.

1948 " קעגנאיבער דעם בולוואַר האָבן געפּוסטעוועט די

1658 יידישע קרעמלעך, מיט גענעצנדיקע סוחרים בײַ די

טירן". ל. רייזער, פּער 44, נ׳ 8, ז׳ 16.

3. זײַן ברייט צעעפּנט.

1929 " שטיל איז אין פּאַלאַטעס. ס׳גענעצן די טירן".

1647 מאַרקיש, 4 א, 239.

1929 " אַ סך מיידלשע גענעצנדיקע קאָפּטלעך".

1628 בערגעלסאָן, 12, 108.

4. (פיג.איר, לאקל סאניק) עסן פאמעלעך|ב. ראבאק.

1634 פער 90, XII - 3|.

ער (זי) שיינט און גענעצט - וועגן א מיאוסן מענטשן.

1633 עס שיינט און עס גענעצט - "נאר פון ווייטן זעט עס

אויס גוט, אין דער אמתן איז עס שלעכט"|ב.י. ראזען.

פער 90, VI, 3 - 6|.

1633 "עס שיינט און עס גענעצט ווי א מעשענער קנאפ"|קטוו|.

דזוו דפוו.

"ס'געשעפט גענעצט" - (רעג. גאליציע) " מ'זעט ניט קיין

1636 קונה אריינגיין"|קטוו|.

"עס הײנט מיט חשבון, אז ניט װעסטו מארן גענעצן"* -

1622 (שגל, סיביר, 1940 - 1945) "ניט האָבן װאָס צו עסן" |קטװו|.

1646 זאָלסט ניט קענען גענעצן! - קללה.

גינעצן.

1622 " אונ' װען מן גינעצט דא זול מן דיא הנט פֿיר

1625 זײן מויל טאן". ברנט שפיגל, 3, קמח/א.

(?נ?) |גענע֗ײצן II| ג י נ ע צ ן / ג נ י צ ן - נאַס מאַכן,

נעצן; אײַנגעצן. מה"ד: Genezzen.

... " משתין בקיר - דש מך גניצן אן די ונט".

1627 רייכלין, 8, שמואל א', כה - כב.

" דיא שלוגן ויל מענכן היידן צו טוט.// דש 1544

1618 ועלד ווש גינעצט בֿוך אייטיל בלוט רוט".

שמואל=בוך, סטראַפּע 123.

גענער - |דער?|,=ן. (עלט) נירן.

1886 " זאָל זײַן געבענטשט דער נאָמען פֿון גאָט,

עך איז קײנעם ניט נושא פּנים און ער פֿאַרשט אַלע 1386

גענערן |טעקסט: גנירן| פֿון מענטשן". איבן, תנחומא,

שמות, ז' 48.

רעד: דער אויסשרײַבער גיט צו אויפֿן קאַרטל אַ פּירוש

"במקום: נירן". אָבער ווי קומען דאָ אַהערצו די ...

נירן?... מע וואָלט געדאַרפֿט געפֿינען דעם לך=טעקסט.

מײַן פּירוש וואָלט געווען "אַלע מינים מענטשן".

genre פֿראַנצ, genus ~~generus~~ איך לאַטײַנ: ~~מין~~ =

genero שפּאַנ

(?נ?) ג ע נ ע ר אַ ט אָ ר - דער, =ן. (טעכ) 1. מאַשין

וואָס פֿאַרוואַנדלט מעכאַנישע ענערגיע אין עלעקטרישער.

2 דער קעסל אין אַ דאַמפֿמאַשין.

0 גאַז=גענעראַטאָר - (טעכ) אײַנריכטונג צו פֿאַרוואַנדלען האַרטן הייצוואַרג (האָלץ,שטיינקוילן א"א) אין גאַזיקן הייצוואַרג (ברענגאַז).

לאָמפּן=גענעראַטאָר - ~~אין~~ (ראַדיאָטעכניק) * די אײַנריכטונג צו באַקומען מיט דער הילף פֿון עלעקטראָנישע לאָמפּן (קאַטאָדן) וואַקלונגען וואָס לעשן זיך ניט.

|| גענעראַטיוו - אַדי. שײַכדיק צו גענעראַטאָר.

% גענעראַטיווע גאַזן (קיבסטלעכער גאַזיקער ברענשטאָף).

גענעראַל ד- דער, =ן/(זן) גענערעלער,
פּפּ (עלט) יענעראַל, =ן/ (שפּאַסיק) גענערײַלים.
מיליטער=מאַן פֿון העכסטן ראַנג, אויך דער דאָזיקער
ראַנג/טיטל.

1863 " זייער גענעראַל האָט אויפֿגעהויבן די רעכטע
האַנט |...|". פּער 177, נ' 12, 182. 1685

1884 " די מענטשן |...| האָבן זיך זייער געוווּנדערט,
דאָס אַזוי פּלוצלינג איז איינער פֿון די גרויסע 1692
גענערעלער פֿון שטרײַט פֿאַרפֿאַלן געוואָרן".
ראָם, 1, 42.

1924 " דערנאָך דרײַ באַגילדעטע גויים פֿאַרויס,// וואָס
קוקן ווי דרײַ גענעראַלן אויס". מ.ל. האַלפּערן, 63,1. 1668

1948 "איך דער באַלקע, וווּ עס זײַנען געשטאַנען די

גלינדאַזשן, האָט זיי באַגעגנט דער גענעראַל". 1679

פּאָליאַנקער, 1, 228.

דער כלל

|| **גענעראַליטעט** – די, בא. ~~די גרופּע~~ גענעראַלן,

אַלע גענעראַלן.

1866 " איך באַנזאַל האָט זײַן |...| עקסעלענץ הערצלעך

באַגריסט די גענעראַליטעט |...|". פּער 177, נ' 763,50. 1733

גענעראַליסימוס – דער, =ן. גענעראַל פֿון העכסטן ראַנג.

1970 " מוז איך תּמיד באַווײַזן, אַז זיי שטאַמען נאָר

פֿון אים |...| פֿון גענעראַליסימוס בכבודו ובעצמו 1734

אַליין". זובר, 1, 105.

גענעראַלסקע – אַדי. (ווי) פֿון אַ גענעראַל.

% גענעראַלסקע שליפֿעס.

גענעראַלעכל - דאָס, =עך. (ביטול) גענעראַל פֿון קלײנעם
װוּקס אָדער פֿון קלײנער חשיבֿות.

1960 " קלײנע סאָלדאַטלעך זײַנען געשטאַנען 'סמאַטער'
|=אויף אַכטונג| פֿאַר אַ בלײַענעם גענעראַלעכל". 1756
ב. גרינבערג.

גענעראַלשאַפֿט - די, באַ. דזוו גענעראַליטעט|סטוטש 352|.

גענעראַלשע - די, =ס. פֿרוי פֿון אַ גענעראַל.

1951 " די גענעראַלשע איז גאָר אַנטציקט געוואָרן פֿון
רבֿ |...|". ז. בערעביטשער, פֿער 106, 1557. 1779

0 גענעראַל=אַדמיראַל – דער, =ן. העכסטער מיליטערישער טיטל אין ים=פֿלאָט.

גענעראַל=בריגאַדיר, גענעראַל=לייטענאַנט, גענעראַל=מאַיאָר,

גענעראַל=פֿעלדמאַרשאַל – פּאָרטירענע גראַדן אין דעם ראַנג פֿון אַ גענעראַל.

256

256[redacted] - געג

180

ג ע נ ע ר אַ ל =...‖ - אַדי, באַשטימטייל פֿון צונויפֿהעפֿטן.

הויפּט=..., אָנפֿירנדיקער, איבערשטער, פֿון העכסטן

ראַנג/גראַד, וויכטיקסטער, אַלגעמיינער (כּוללדיקער).

0 גענעראַל=אַגענט. גענעראַל=אַטאַקע. גענעראַל=אינטענדאַנט.

גענעראַל=אינספּעקטאָר.

1900-1909 " |...| איבער זאַלע אַגענטן |...| אינספּע-

קטאָרעס |...| איז פֿאַראַן איינער |...| וואָס מען רופֿט

אים גענעראַל=אינספּעקטאָר". שלום=עליכם. 209, 27

~~(ערשטער בדיוק) מנחם=מענדל~~

גענעראַל=באַלאַנס. גענעראַל=באַט. גענעראַל=בוך - (עלט)

הויפּטבוך אין בוכהאַלטעריע.

1810 " |...| אום זולכש |די חשבונות| אין גענעראַל בוך

צו לאַזן אין שרייבן". תקנות דחברה קדישה |...|, 1707

דף יד/1.

גענעראַל=גובערנאַטאָר — דער, =ן. הויפּט=גובערנאַטאָר,
העכסטער באַאַמטער פֿון אַ גובערניע (פּראָווינץ).

1865 " ער |דער מיניסטער| האָט טעלעגראַפֿיש אָנגעצייגט
|אָנגעזאָגט=| דעם היגן גענעראַל=גובערנאַטאָר". 1710
פּער 177, ג' 15, 217.

1951 " די דרײַ גובערניעס — ווילנער, קאָוונער און
גראָדנער — האָבן אַ גענעראַל=גובערנאַטאָר". 1708
א. קאַצענעלסאָן, פּער 106, 313.

גענעראַל=גובערניע — די, בא, פּפּ גענעראַל=גוווערנעמענט.
טייל פֿון דער פּוילישער טעריטאָריע אונטער דער
אָקופּאַציע פֿון די דײַטשן בעת דער צווייטער וועלט=מלחמה.

1952 " פֿון לובלינער געגנט האָט זיך אָנגעהויבן די
אויסראָטונג פֿון די ייִדן אין דער גענעראַל=גובערניע". 1717
ט. ברוסטין, יזב 12, 364.

1973 " אין 1942 איז אַרויס אַ באַפֿעל, אַז אַלע ייִדן
1723 פֿון גענעראַל=גוווערנעמענט מוזן אַרײַן אין איינעם
פֿון די פֿיר געטאָס, וואָס זענען דאָרט געשאַפֿן געוואָרן".
יזב 18, 313.

גענעראַל=דירעקטאָר. גענעראַל=דירעקציע. גענעראַל=דעבאַטע.

גענעראַל=ליניע - די, בא. די פֿירנדיקע פּרינציפּן,
טאַקטיק פֿון דער פּאַרטיי אין אַ באַשטימטן מאָמענט.
1965 " דער 'נעפּ' איז געווען אָפּגעשאַפֿט, די סטאַלינישע
1737 גענעראַל=ליניע איז שוין געווען אין גאַנג".
פֿער 107, 800.

גענעראַל=סעקרעטאַר.

1967 " דער יו=עך=גענעראַל=סעקרעטאַר או=טאַנט האָט היינט

259 · [redacted] - גענ

דערקלערט אַז |...| ~~רועט~~ צפֿון=וויעטנאַם ניט אײַנוויליקן

אָפּצושטעלן דעם מיליטערישן אויפֿבוי |...|".

פֿער 69, III/6.

גענעראַל=פּראָבע - די לעצטע פּראָבע פֿון אַ פֿאָרשטעלונג/

קאָנצערט פֿאַרן אויפֿטרעטן.

גענעראַל=פֿאַרזאַמלונג - די, =ען. אַלגעמיינע פֿאַרזאַמלונג

פֿון אַלע מיטגלידער פֿון אַן אינסטיטוציע.

1947 " אַ מיטגליד האָט אויף אַ גענעראַל=פֿאַרזאַמלונג

גענעראַל=פּראָקוראָר .

געבעטן מע זאָל אים דערלויבן אַרויסזאָגן זײַן 1759

מיינונג וועגן דער יִדישער שפּראַך |...|".

יזב 8, 60.

גענעראַל=פּראָקוראָר .

גענעראַל=קאָנסול .

1865 " די עסטרײַכישע רעגירונג האָט אויסגעצייכנט אַ
|...| און אויף דער פֿאָרשטעלונג פֿון דעם היגן 1770
עסטרײַכישן גענעראַל=קאָנסול |...|". פֿער 177, 542.

גענעראַל=קאָנסולאַט - דער, באַ.

1865 " די עסטרײַכישע רעגירונג האָט אויסגעצייכנט
דעם עסטרײַכישן אונטערטאַן ה' פּ... וואָס דינט 1772
בראַוו און ערלעך |...| אין דעם גענעראַל=קאָנסולאַט".
פֿער 177, 542.

גענעראַל=שטאַב - אָפּט געקירצט גענשטאַב.

1951 " נאך א טיכטיקער אונטערזוכונג וועגן *
'קוזשי=בילבול' האט קערענסקי פעסטגעשטעלט, אז די 1778
גאנצע מעשה איז פאבריצירט געווארן פון גענעראל=שטאב".
ל. שטיין, פער 106, 96.

1956 " געפיבערט האט דער דייטשישער גענשטאב:
עס זיינען יידן אלץ פאראן, כאטש מ'האט פארניכטעט 1868
אלע". מארקיש, 11, 476.

גענעראל=שטאב=שעף - דער, =ן. דער אנפירער/עלטסטער פון
גענעראל=שטאב.

גענעראל=שטרייק - דער, =ן. אלגעמיינער שטרייק
פון אלע ארבעטער.

262 [redacted]. - גענ

גענעראַליזאַציע — די, =ס. פֿאַראַלגעמיינערונג.

1975 " ער האָט געפּרוּווט מאַכן גענעראַליזאַציעס אין

אַ געביט, וואָס איז דורכויס אייגנאַרטיק, איינמאָליק". 1730

באַשעוויס, פּער 155, ז/3.

ג ע נ ע ר אַ ל י ז י ר ן - <u>טרוו</u>. פֿאַראַלגעמיינערן.

|| <u>גענעראַליזירונג</u> - <u>די, =ען</u>. פֿאַראַלגעמיינערונג.

ג ע נ ע ר אַ ל י ש – אַדי/אַדוו. ווי אַ גענעראַל,
ווי פֿון אַ גענעראַל. ער טראָגט גענעראַלישע שליפֿעס
אויף דעם מונדיר.

1933 " איז געקומען צו אַ גרויסער סינאַגאָגע |...|.
אויף דער שוועל איז געשטאַנען דער שמש 'גענעראַליש' 1742
געקליידט". קוויטקאָ, 6, 126.

גענ - [redacted].

265

ג ע נ ע ר אַ ל נ אָ ש ט ש - די, בא. (עלט, פּויל) (?נ?)

דער וועד ארבע ארצות לויט ווי די פוילישע מאכט

האט אים באצייכנט. *P: generalność*

1964 " די גענעראלנאשטש |=וועד ארבע ארצות) האט

באקומען פון דער רעגירונג די אינקאסע פון גאנצן 1749

קאפשטייער און אים צעטיילט צווישן די גלילים".

יזב 19, 419.

גענ - [redacted].

266

ג ע נ ע ר א ל ע - אדי. דזוו גענעראל=...

1810 "|...| הזמן גענעראלי חשבונות צו געבן |...|".

תקנות דחברה קדישה |...|", דף יד/1.

1930 " די גענעראלע ליניע אויף אינדוסטריאליזירן

דאס לאנד |...| הייבט אן דורכגעפירט ווערן אין 1688

לעבן". שקאראווסקי, 1.

1934 " אלע שוועריקייטן/אונדזערע נוצן תיכף אויס די

רעכטע אפארטוניסטן כדי אנצופאלן אויף דער גענעראלער 1666

~~[illegible]~~ פארטיי=ליניע". איבן א. קאנטאר, 1, 446.

267

גענ - [redacted].

גענעראַלקעס - די, מצ. מין שיך |סטוטש 527|.

268

גענ - [redacted].

ג ע נ ע ר אַ צ י אָ ן - <---- **גענעראַציע**.

ג ע נ ע ר אַ צ י ע - די, =ס. פּפּ (דטשמ) גענעראַציאָן.

אַ דור |דאר|.

1912 " |...| אַז דער קאַמף פֿון גענעראַציאָנען פֿאַר

1788 אַן אידעאַל זאָל זיך סוף=כּל=סוף ענדיקן מיט אַ

פֿאַרדינטן זיג". זשיטלאָווסקי, 4, 107.

1958 " עס וועלן דערפֿאַר היסטאָריקער מיט רעכט זיך

1786 גריבלען אין די געשעענישן פֿון אונדזערע גענעראַציעס

|...|." ביקל, 1, 256.

גענ - [redacted].

(?נ?) ■|גענערונג| ג נ ע ר ו נ ג - די. 1. שפּײַז, קעסט.

... " ומחיתך - אונ' זיין גנירונג". רייכלין 8,

1792 שופטים, יז - י'.

2. היילונג, רפואה.

... "לתרופה - צגנירונגא, ל' רפואה". רייכלין 8,

1791 יחזקאל, מז - יב.

1716 " אונ' בלסום איל שמעקדיקן דער דא האט גוועקסן

1793 איין שטאט יריחו |...| אונ' דריי אקוש האבן זיא

געבן אום דיין גנערונג". ס' המגיד, 3, יחזקאל,

כז - יז.

ג ע נ ע ר ט – <u>פאר פון</u> <u>נערן</u>.

גענ - [redacted].

(?ג?) ג ע נ ע ר י ר ן – טרוו. גענבוירן, געבן אַן אָנהייב צו עפֿעס. % די אַטאָמישע באָמבעס גענערירן געפֿערלעכע אויס-שטראַלונגען.

1953 " אַ מענטש פֿאַרמאָגט אַזאַ קאָמפּליצירטן אָרגאַניזם
ווי מאַרך, און מאַרך, כּידוע, גענערירט אינטעלעקט ". 1800
ח. גרינבערג, 1, 27.

1964 " זיי זוכן דעם בעסט מעגלעכן אָרט אויפֿצובויען
גיגאַנטישע ווינטמילן |...| כּדי צו גענערירן 1799
עלעקטרישע קראַפֿט |...|". י. וואַלאַך, פֿער 69, VII/19.

272/1 גענ - [redacted].

192

ג ע נ ע ר י ש - אדי/אדון. (ביאל) אָפּשטאַמיק,

ירושהדיק.

273 גענ - [redacted].

ג ע נ ע ר ן - טרוו. (עלט) 1. שפּיַיזן, געבן
שפּיַיז/אויסהאַלטונג/קעסט; (דער)נערן.

1875 " דער ליבער גאָט, וואָס גענערט אַלעמען, וועט
דיך אויך גענערן". דיק, 76, 27.

ם גינעריך/גנירן. מה"ד: Generen.

----> 1.

1676 " אונ' דיא ווייבר דיא דא הנדלן אונ' זיא
גינעריך דאז הויז". ברנט שפיגל, 4, פרק יד. 1818

1716 " אל דיא שיפן פון ים אונ' אירי רודרר דיא ווארן
צו דיר צו שווימן נאך סחורות אין אנדרי לענדר 1815
צו ברענגן צו גינערן דיין נערונג, כלומר צו ביקומן
איר דרפנ'ש פון דיר מיט געלט". ס' המגיד, 3,
יחזקאל, כז - 6, דף קיב - !!.

274 גענ - [redacted].

2. היילן, דערהאַלטן בײַם לעבן.

... "וירפּאו - אונ ווירדן גנירט, ל׳ רפואה".

רייכלין 8, מלכים ב, ב - כב. 1811

גענערן זיך - אוטוו. (עלט) שפּײַזן זיך,
אויסהאַלטן זיך, זיך מפּרנס זײַן.

1868 " די קליפּות ווײַנען אויף בערגלעך מיסט און
1797 גענערן זיך נור פֿון די מענטשלעכע פּסולת".
דיק, 36, 8.

1887 " |...| דו זאָלסט מײַן עלטערן ייִנגל |...|
1824 אויף דײַנעם טיש האַלטן, ביז ער וועט זיך אויסבילדן
|...| און דאַן וועט ער זיך שוין קענען אַליין גענערן".
ליאָן דאָר, 2, 114.

|| גענערער - דער, =ס. (עלט) שפּײַזער, בעל=מפּרנס.
1871 " זי אָבער פֿאַרלירט איך מיר |...| איינען שיצער,
1829 גענערער". דיק, 81, 49.

ם

גינערין/גנערן.

1533 " אונ׳ דן מיט ליבא צו אונש קומשט זי ווערשטו

וואל דיא נארונג לערנן בון דעם לאנדא אז וואל אז 1823

אנדרי |...| און גנערן זיך וואל". פריוואטע בריון,

ז׳ 335.

1676 " דייני שכנים |...| גינערין זיך אונ׳ הלטן אירי

גיזינד וואל גיא איין מיט זיא". ברנט שפיגל, 4, 1820

פרק ה׳.

1748 " אונ׳ דאש מיר זיך זאלן גינערן מיט פרומקייט

אונ׳ ניט מיט ליסטיקייט". סידור תפילות(1), דף ו׳ - 4. 1821

(?נ?)   ג ע נ ע ר ע - די, |מצ?|. בנב.

רעד: סטוטש 240 האט עס ביי דער גרופע ווערטער
(ז' 182, צווייטער שפאלט, 2טע אָפּזאַץ, סוף
שייכותדיקע צו נערוון=סיסטעמען).

ג ע נ צ י אַ נ י – די. |מצ?| (עלט) מין רפואה,

היילמיטל, גענויער בנב.

1908 " אַפילו די וואָס נעמען כינין, איז בשעת די

1831 קראַנקייט גוט צו טרינקען ביטערע טיי, |...| דרייבלאַט

אָדער גענציאַני". איבן |ווער?|, דער אוצר פון

געזונד און לעבען, ז' 26.

ג ע נ צ ל ע ך – אַדי/אַדוו. (דטשמ?) אין גאַנצן,
פֿולשטענדיק, אַבסאָלוט.

1866 " ווען אויך עס קאָן זיַין דאָס דער אונטערנעמער
פֿון דען |=דעם| חוב פֿון צוועלף גילדן אָדער פֿון 1854
דען דינסט מיט ווייניקער פּטור ווערן ווערט, דאָך
אָבער ווען ער צו לעצט די צוועלף גילדן גענצלעך
צאָלן מוז |...|". הורוויץ הלוי {1}, דף ט' ז.

1910 " |...| עס קען איר אײדעלע שײנהייט // מיך
גענצלעך ניט ערקוויקן". ראָזענפֿעלד, 3, 133. 1860

1973 " אויך דער נאַכט איז מען געגאַנגען אין קאַסינאָ
(באַשטימט בלויז פֿאַר די פּוילישע באַאַמטע אָדער 1843
גענצלעך אַסימילירטע ייִדן)". בלומענטאַל {1}, 127.

280 · [redacted] - גענ

<u>גענצליך</u>. <u>מה"ד</u>: *Ganzlich, genzlich* .

1544 " שטעל דיך <u>גענצליכן</u> אז וואלשטו אבשלום הון

// זוא ווירט דיך דען אבשלום אין זיין רוט לושן גון". 1836

<u>שמואל=בוך, סטראפּע 1466</u>.

1718 " פינג אן דען שטויב מיט זיינר הנט אב צו רייבן

אונ' צו בלאזן, דאש אלזו דער גיפט ערוועקט אונ' 1846

אן אים זיך <u>גענצליך</u> ביהעפטיט |...|. <u>מראות הצובאות</u>.

▪ |גענצן| ג י נ צ ן /ג ע נ צ ן - טרוו.

1. גאַנץ מאַכן.

... "וְשִׁלַּם - און׳ ער גִינְצְט". רייכליך 8,

איוב ח - ו, |יהואש: גאַנץ מאַכן|. 1862

2. אויסענדיקן זיך, האָבן אַ סוף.

1696 "דו |גאָט| טושט בישאפן, זייך גידאנקן זייך

~~דיין~~ טיף און׳ הוך און׳ דייני יאר ניט זיא צו 1865

גענצן". |סידור| תפלה למשה (1), קסח - 2.

רעד: ס׳קען זיין אז דער ווערב דא איז ניט "גענצן"

נאר "צוגעצן/צעגענצן".

גענ - [redacted].

(?נ?) ג ע נ ש ו׳ ו ו ק ע - די, באַ. (שגל) "מיליטערישע תּפֿיסה 282

1867 אויף גענשע=גאַס אין וואַרשע, וווּ מע האָט אין די

ציַיטן פֿון געטאָ געהאַלטן ייִדן און פֿון דאָרטן זיי

געשיקט אין אַרבעטס=לאַגערן אָדער טויטן=לאַגערן,

אָדער מע האָט זיי 'אויסגעענדיקט' אין הויף פֿון

תּפֿיסה". |נ. בלומענטאַל, פּער 90, XIX - 2, 1959|.

283 •[redacted]- גענ

ג ע נ ש ע ר - דער, =ס. 1. (פויל) ער פון א גאנדז;

גאנער, גענדזער. . P: gęsior/gąsior

1844 " דיין פאטער דער גענשער און דיין מוטער, דיא גאנז

דיא שרייערקע, זיינען ניט פערנונפטיג, הום, ניט 1878

קלוג, לויפן, פאצען מיט די פליגלען". ליאן דאר, 30,1.

2. א גלעזערנער בוטל אויף ווייַן, בייַכיק פון אונטן

און אויבן א דינער לענגלעכער האלדז, ווי בייַ א גאנדז.

1951 " ער איז ארומגעגאנגען איבערן |?| קרעטשמע

צווישן די קויפן און גענשערס בראנפן". שעליובסקי, 274,2. 1870

רעד: ס'מוז זיין א גרייז פון שרייבער, אין פויליש
ניטא gęsior אין דעם באטייט "פלי", נאר
אזוי טאקע פארצייכנט סטוטש 263: "גאנשער".